

Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění

Ing. Jiří Olšan

Ing. Marek Ehrlich

Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D.

Ing. Marie Pavlátová

Ing. Daniel Šnejd, DiS.

Národní památkový ústav, 2015

Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI 2011-2015),
projekt DF12P01OVV044: „Kulturně historicky cenná území jako součást národní a kulturní identity
České republiky. Metody identifikace hodnot historických sídel, parků a zahrad a jejich zachování.“

Oponenti metodiky:

Jan Hendrych

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

PhDr. RNDr. Markéta Šantrůčková, Ph.D.

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

Obsah

PŘEDMLUVA	4
I. CÍL METODIKY	5
II. VLASTNÍ POPIS METODIKY	6
II. 1. Metodická východiska	6
II. 1.1. Legislativní rámec problematiky identifikace hodnot památek zahradního umění v České republice	6
II. 1.2. Vývoj pojetí hodnot kulturních památek	8
II. 1.3. Mezinárodní metodické dokumenty o ochraně kulturního dědictví	13
II. 1.4. Posuzování hodnot kulturního dědictví v rámci naplňování Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví	15
II.1.4.1. Kritéria pro hodnocení vynikající univerzální hodnoty statků zapsaných na Seznam světového dědictví	15
II.1.5. Památky zahradního umění a jejich místo v konceptech ochrany krajiny a architektonického dědictví	17
II.1.5.1. Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy (1985)	17
II.1.5.2. Památka zahradního umění a koncept krajinných památkových zón	18
II.1.5.3. Přírodní hodnoty památek zahradního umění	19
II.1.6. Metody využívané pro posuzování hodnot památek zahradního umění v zahraničí	19
II. 2. Terminologie	21
II. 2.1. Pojmy	21
II.2.1.1. Hodnoty památek zahradního umění a jejich identifikace	22
II.2.1.2. Klasifikace hmotné struktury památky zahradního umění	24
II.2.1.3. Struktura památky zahradního umění a jejího prostředí	25
II. 2.2. Soupis použitých zkratk	27
II. 3. Principy posouzení hodnot a kulturního významu památky zahradního umění	28
II. 3.1. Typologické vymezení hodnocených objektů památek zahradního umění	28
II.3.2. Pojetí hodnoty památek v metodice identifikace hodnot památek zahradního umění	29
II. 3.3. Metodické principy posouzení hodnot	31
II. 3.4. Řešitelský tým	32
II. 4. Průzkum hodnot památky zahradního umění	32
II. 4.1. Přípravná fáze průzkumu hodnot	33
II. 4.1.1. Využití externích průzkumů v procesu posouzení hodnot památek zahradního umění	33
II. 4.2. Identifikační fáze průzkumu hodnot	35
II. 4.2.1. Doplnující rešerše primárních a sekundárních zdrojů	35
II.4.2.2. Interpretace poznatků externích průzkumů a zjištění vlastní rešerše	36
II. 4.2.3. Určení významů památky	36
II.4.2.4. Nehmotné kulturní dědictví vázané na památky zahradního umění	39
II. 4.2.5. Identifikace znaků hodnot památky	39
II.4.2.6. Určení kritérií pro posuzování znaků hodnot památky	40
II.4.2.7. Indikátory hodnot památek zahradního umění	41
II. 4.3. Hodnotící fáze průzkumu hodnot	42
II.4.3.1. Posouzení kritérií znaků hodnot na úrovni strukturálního prvku	43
II. 4.3.1.1. Přírodní strukturální prvky vodní a prvky reliéfu	43
II. 4.3.1.2. Přírodní strukturální prvky vegetační s minimální mírou tvůrčího vstupu	44

II. 4.3.1.3. Přírodní strukturální prvky vegetační dřevinné koncepčně utvářené	45
II. 4.3.1.4. Ostatní vegetační strukturální prvky koncepčně utvářené s vysokou mírou tvůrčího vstupu	47
II. 4.3.1.5. Umělé strukturální prvky	48
II.4.3.2. Posouzení kritérií znaků hodnot na úrovni kompozičních jednotek	49
II.4.3.3. Posouzení kritérií znaků hodnot prostředí památky zahradního umění	50
II.4.3.4. Souhrnné hodnocení památky zahradního umění	51
II.4.5. Tvorba mapových výstupů průzkumu hodnot památky zahradního umění	52
II.4.5.1. Tvorba map identifikace hodnot památek zahradního umění	52
II.4.5.2. Kompozice mapy	54
II.4.6. Kulturně historický význam památky zahradního umění	56
II.4.6.1. Model klasifikace památek zahradního umění z hlediska jejího kulturně historického významu	56
III. ZDŮVODNĚNÍ NOVOSTI POSTUPU	60
IV. SROVNÁNÍ SE ZAHRANIČÍM	61
V. POPIS UPLATNĚNÍ CERTIFIKOVANÉ METODIKY	63
VI. SEZNAM POUŽITÉ SOUVISEJÍCÍ LITERATURY	65
VII. SEZNAM PUBLIKACÍ, KTERÉ PŘEDCHÁZELY METODICE A BYLY PUBLIKOVÁNY	72

Předmluva

Historické zahrady a parky představují místa, uzpůsobená k setkávání lidí a nabízející svůj prostor k prožitku a pochopení úzkých vztahů mezi civilizací a přírodou.¹ Zahrady podstatně spoluutváří identitu společnosti i místa, v němž se nacházejí a jsou jim obecně přiznávány historické, kulturní, sociální i další hodnoty.

Předkládaná metodika se věnuje tématu metod rozpoznávání hodnotového stavu historických zahrad a parků - památek zahradního umění. Tyto památky se vyznačují velmi komplexní a vrstevnatou hodnotovou strukturou, jež je založena ve specifické povaze fenoménu zahrad, spojujících v sobě koncepty přírody a architektury. Hmotná struktura zahrad a parků je podstatně utvářena jak přírodní materií, tak materiálními vstupy, vzniklými jako výsledky vstupů člověka.

Základním úkolem oboru památkové péče o historické zahrady a parky je identifikace a posouzení jejich hodnot. Racionální a odborně fundovaná specifikace kulturně historického významu konkrétní památky je nezbytným předpokladem pro stanovení postupů a priorit udržovací péče i pro zodpovědné rozhodnutí o cíli a metodě obnovného zásahu, jenž má být v památce uskutečněn.

Z tohoto hlediska představuje metodika identifikace hodnot památek zahradního umění příspěvek k posílení argumentační základny oboru památkové péče pro dialog s dalšími obory, zabývajícími se ochranou kulturního a přírodního dědictví.

Předkládaná metodika je primárně určena pro využití v oboru památkové péče. Výstupy aplikace metodiky v průzkumech hodnot konkrétních historických zahrad a parků nabídnou relevantní informace pro studenty příslušných oborů, pro zájemce z řad odborné i laické veřejnosti, pro místní kulturně společenské instituce a zájmová sdružení, která se aktivně zapojují do péče o památky zahradního umění.

Poděkování

Poděkování patří všem, kteří vstřícně konzultovali koncept řešení a praktické využití metodiky, jmenovitě zejména Ing. arch. Věře Kučové a dalším spoluřešitelům tohoto projektu NAKI. Poděkování za spolupráci na koordinaci metodického postupu pasportizace památek zahradního umění s oborovými dokumenty zahradní a krajinářské architektury patří odborníkům Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně prof. Ing. Miloši Pejchalovi, CSc., doc. Ing. Pavlu Šimkovi, Ph.D. a Ing. Přemyslu Krejčířkovi, Ph.D.

Za autorský kolektiv Ing. Jiří Olšan

¹ Viz čl. 5 Florentské charty, in: POLÁKOVÁ 2007, s. 128.

I. Cíl metodiky

Systematická identifikace hodnot památek zahradního umění představuje nezbytný předpoklad pro stanovení postupů památkové péče a stanovení limitů pro využívání tohoto specifického okruhu nemovitých kulturních památek při vědomí nutnosti respektovat koncept trvale udržitelného rozvoje.

Cílem metodiky je definice postupu identifikace hodnot památek zahradního umění jako odborného památkového průzkumu, sloužícího jako metodický nástroj pro naplňování požadavků obsažených jednak v aktuálně platné české legislativě, jednak v doporučeních formulovaných k problematice hodnot kulturního dědictví ve významných mezinárodních dokumentech o ochraně kulturního dědictví.

Dílčím cílem metodiky je formulovat zásady pro racionální a odborně fundované vypracování specifikace kulturně historického významu hodnocené památky.

Výsledek vznikl na základě podpory z Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) při řešení projektu DF12P01OVV044 „Kulturně historicky cenná území jako součást národní a kulturní identity České Republiky. Metody identifikace hodnot historických sídel, parků a zahrad a jejich zachování.“

II. Vlastní popis metodiky

V úvodu popisu metodiky jsou formulována východiska, jež byla využita při stanovení předmětu metodiky, postupu identifikace hodnot památek zahradního umění jako procesu hodnocení a tvorby jeho výstupů.

Metodický postup procesu hodnocení památky zahradního umění je vyložen v kapitolách II. 3. až II. 7.

Předkládaný metodický postup definuje metodu specializovaného památkového průzkumu, jehož předmětem je identifikace hodnot památky zahradního umění a racionální a odborně fundovaná formulace jejího kulturně historického významu.

V přípravné fázi průzkumu jsou shromážděny výsledky předcházejících externích průzkumů památky zahradního umění.² V dalším kroku průzkumu jsou poznatky z externích průzkumů interpretovány a jsou využity pro určení významů (typů hodnot) konkrétní památky, identifikaci znaků hodnot této památky a stanovení jejich hodnotících kritérií.

V procesu hodnocení jsou posuzována kritéria znaků hodnot památky na podstatných úrovních její materiální struktury – na úrovni strukturálních prvků, kompozičních jednotek, jejího prostředí a celku památky zahradního umění.

Předmětem posouzení je autenticita znaků (nositelů) hodnot památky, integrita památky a její aktuální hodnotový stav. Výstupy procesu hodnocení jsou využity pro specifikaci kulturně historického významu hodnocené památky.

II. 1. Metodická východiska

II. 1.1. Legislativní rámec problematiky identifikace hodnot památek zahradního umění v České republice

V problematice identifikace hodnot památek zahradního umění v České republice se promítají zájmy řady oborů. Praktické využití výstupů identifikace hodnot památek zahradního umění směřuje primárně k ochraně kulturních památek jako zájmu oboru památkové péče, současně jsou však respektovány i zájmy dalších oborů, především ochrany přírody a krajiny.

Pro ochranu kulturních památek je v České republice výchozím legislativním nástrojem památkový zákon, z dalších nástrojů jsou nejvýznamnější zákon o ochraně přírody a krajiny a stavební zákon.

Problematika péče o památky a o uchování jejich hodnot je v aktuálně platné české legislativě upravena *zákonem č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči*, který v §2 Kulturní památky stanovuje, že:

² V rámci uplatnění metodického postupu identifikace hodnot památek zahradního umění jsou využívány především výstupy pasportizace památky zahradního umění, stavebně historických průzkumů, dendrologických průzkumů a prostorové analýzy památky zahradního umění.

"(1) Za kulturní památky podle tohoto zákona prohlašuje ministerstvo kultury České republiky (dále jen „ministerstvo kultury“) nemovitě a movitě věci, popřípadě jejich soubory,

a) které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické,

b) které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem."

Význam procesu dalšího poznávání hodnot již prohlášených kulturních památek vyplývá z ustanovení §14 Obnova kulturních památek, odst. (3): *V závazném stanovisku podle odstavců 1 a 2 se vyjádří, zda práce tam uvedené jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné a stanoví se základní podmínky, za kterých lze tyto práce připravovat a provést. Základní podmínky musí vycházet ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot, které je nezbytné zachovat při umožnění realizace zamýšleného záměru.*

Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. definuje široké spektrum forem ochrany přírody a upravuje i možnosti ochrany přírodních hodnot historických zahrad a parků. „Cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků“ mohou být registrovány jako významný krajinný prvek. Zákon definuje možnost, že „Přírodní útvar menší rozlohy... i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za přírodní památku.“³ V posledním desetiletí se tak obor památkové péče dostává do kolizí se zájmy ochrany přírody v případech záměrů, kdy mají být památky zahradního umění (historické zahrady a parky) vyhlášeny jako přírodní památky v souvislosti s legislativním ukotvením evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000.

Ochranu kulturních hodnot v území umožňuje prostřednictvím územního plánování zákon o územním plánování a stavebním řádu č. 183/2006 Sb. (stavební zákon). Nový stavební zákon definuje cíle a úkoly již v návaznosti na Úmluvu o ochraně architektonického dědictví Evropy, která se promítla do jeho některých ustanovení. V §18 zákona 183/2006 Sb. v odst. (4) jsou definovány cíle územního plánování, které „ve veřejném zájmu chrání a rozvíjí přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví.“ V §19 odst. (1), téhož zákona je pod písm. a) mezi úkoly územního plánování uvedeno „zjišťovat a posuzovat stav území, jeho přírodní, kulturní a civilizační hodnoty“ a pod písm. o) „uplatňovat poznatky zejména z oborů architektury, urbanismu, územního plánování a ekologie a památkové péče.“⁴

Součástí právního řádu České republiky se stala řada mezinárodních dokumentů (viz dále kap. II. 1.3) a úmluv platných v rámci Evropské unie. V prostředí české památkové péče hrají důležitou metodickou a inspirativní roli v péči o kulturní krajinu, prostředí kulturních památek či městskou krajinu. K těmto dokumentům patří především Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví a Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy.

³ §36 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.

⁴ Tamtéž.

Česká republika je smluvní stranou Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, podle níž bylo zapsáno na Seznam světového dědictví 12 českých památek. Úmluva sama vyšla ve Sbírce zákonů č. 32/1991 a je dostupná na stránkách ministerstva vnitra a ministerstva zahraničních věcí.⁵

Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy,⁶ kterou přijala Rada Evropy v Granadě dne 3. října roku 1985, definuje kromě stavebních památek a skupin objektů pojem míst jako kombinovaných děl člověka a přírody, která jsou „pozoruhodná svým historickým, archeologickým, uměleckým, vědeckým, společenským nebo technickým významem“.⁷

Úmluva o zachování nehmotného kulturního dědictví byla přijata na 32. zasedání Generální konference UNESCO dne 17. října 2003 v Paříži. V České republice úmluva vstoupila v platnost v roce 2009.⁸ Článek 2 Úmluvy vymezil nehmotné kulturní dědictví následovně: „*Nemateriálním kulturním dědictvím se rozumí zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, jakož i nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společenství, skupiny či jednotlivci považují za součást svého kulturního dědictví.*“⁹

II. 1.2. Vývoj pojetí hodnot kulturních památek

Od počátku vývoje novodobých hodnotových systémů kulturních památek byla hodnota památky chápána jako složená a za rozhodující byla považována hodnota umělecká a hodnota historická.

Nové chápání hodnoty památek přinesly práce Aloise Riegla.¹⁰ Pro formulování praktického postupu identifikace hodnot památek zahradního umění je důležitý Rieglův poznatek o objektivní existenci konfliktů mezi dílčími hodnotami památky: „...a je jasné, že souhrnnou hodnotu památky nelze prostým součtem dílčích hodnot sestavit tam, kde se jednotlivé dílčí hodnoty navzájem prolínají, nýbrž jsou i velmi různorodé a někdy jsou i protichůdné...!“¹¹

V české poválečné památkové péči se hodnotami kulturních památek zabývali Václav Richter a Vlastimil Vinter.¹² Vinter rozlišuje přímé hodnoty památky – hodnotu dokumentu a hodnotu kulturního díla (hodnoty památek jako tvůrčích děl umění, vědy) a dále nepřímé hodnoty: stupeň ojedinělosti objektu jako reprezentanta určitého typu, funkční hodnotu památky v různých aspektech (funkce prvotní a

⁵ http://www.nulk.cz/files/kestazeni/umluva_svet_kult_prir_dedictvi.pdf

⁶ POLÁKOVÁ 2007, s. 138n.

⁷ Tamtéž.

⁸ Úmluva je dostupná na: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/06/umluva-o-zachovani-nematerialniho-kulturniho-dedictvi.pdf>

⁹ Tamtéž.

¹⁰ RIEGL 2003, s. 9.

¹¹ Citace z převzata z článku: LÁSKA, Vojtěch. *Hodnota, autenticita a integrita stavebního díla minulosti – teorie a praxe*. In: Památky středních Čech. Časopis Památkového ústavu středních Čech v Praze. 14, č. 2, (2000,) s.3.

¹² VINTER 1982.

následná). Dle Vintera výraz autenticita zahrnuje v širším chápání pravost, originalitu a původnost památky.

Dušan Riedl se zabýval postavením historických zahrad v rámci architektonických souborů a jejich hodnotami v souvislosti s procesem jejich obnovy. O historických zahradách uvádí: "*Jejich význam je dvojitý: jednak tvoří nedílnou součást prostředí obvykle architektonických souborů – ať jimi rozumíme celé sídelní útvary, nebo jenom jednotlivé stavby – a jednak jsou samy o sobě uměleckým projevem a kulturní památkovou hodnotou.*

Historická zahrada prodělávala spolu s vývojem architektury slohové výtvarné přeměny a její přírodní podstata podléhala tedy umělecké zákonitosti a historickému slohovému vývoji. Proměna formy zahrady probíhala však mnohdy i nezávisle na přeměně architektury, poněvadž její forma podstatně snadněji podléhala módě. Historická zahrada proto nemůže být chápána jenom jako přírodní prostorový útvar, ale zejména také jako umělecký a historický jev. Umělecké a historické hodnocení proměn tvarů i rostlinného materiálu zahrady umožní pochopit ji jako slohovou součást vývoje umění."¹³

Ve vývoji památkové péče v mezinárodním měřítku v období posledních desetiletí je zřejmá tendence k rozšiřování pojetí kulturní památky. Klasický koncept *památky* byl nahrazován širším konceptem *kulturních statků* a posléze širokým až celostním konceptem *kulturního dědictví*. Tento vývoj se částečně odrazil i v proměnách právní kodifikace pojmu "kulturní památka". V pojetí zákona č. 22 / 1958, o kulturních památkách, se statek stával památkou stanovením hodnot na základě přítomnosti znaků památkové hodnoty.¹⁴ Současná platná právní úprava, kdy rozhoduje právní skutečnost, zda dotčená věc byla, nebo nebyla prohlášena kulturní památkou,¹⁵ mimo jiné dokládá jistou bezradnost, jak právně uchopit široký koncept "kulturního dědictví" při dodržení rostoucích požadavků na úroveň právní jistoty.

Významným a dodnes uznávaným teoretickým vkladem do diskuze o hodnotách kulturních památek se stala práce Mileny Radové.¹⁶ Její navrhovaný hodnotový systém pro stavební památky v rámci památkové hodnoty rozlišuje její základní složky – díličí hodnoty:

- hodnota historického dokumentu,
- hodnota kulturního díla,
- celistvost stavebního díla,
- hodnota ojedinělosti,
- hodnota typičnosti,
- hodnota souvztažnosti památky s prostředím,
- hodnota symbolu,
- vžitá podoba památky,

¹³ RIEDL 1977, s. 2–3.

¹⁴ Zákon č. 22 / 1958, o kulturních památkách, definoval pojem památky v § 2, odst. 1.: "*Památkou je kulturní statek, který je dokladem historického vývoje společnosti, jejího umění, techniky, vědy a jiných oborů lidské práce a života, nebo jest jí dochované historické prostředí sídlištních celků a architektonických souborů, anebo věc, která má vztah k význačným osobám a událostem dějin a kultury.*"

¹⁵ viz pozn. 2.

¹⁶ RADOVÁ 1987, č. 1, s. 1–9, č. 2 s. 65–75.

- hodnota emocionální působivosti památky,
- „cena stáří“,
- hodnota funkční,
- hodnota relativní významnosti památky.

Výše uvedená definice památkové hodnoty sehrála významnou roli ve vývoji české památkové péče.

Další zásadní příspěvek k tématu hodnot památek představuje text Vojtěcha Lásky.¹⁷

Text vykládá vývoj soustavy hodnot památek v rámci vývoje oboru památkové péče od 19. století až po hodnotovou soustavu vytvořenou Milenou Radovou. Reflektuje aktuální mezinárodní dokumenty péče o kulturní dědictví (především Dokument o autenticitě z Nary¹⁸) a komentuje soudobé koncepty hodnotových systémů kulturního dědictví autorů Jukka Jokilehta a Gottfrieda Kiesowa. V dalším výkladu se autor zabývá různými aspekty autenticity jako klíčového zdroje hodnot kulturních památek.¹⁹

Metodický dokument specificky zaměřený na ochranu památek zahradního umění představuje práce Zdeňka Nováka *Dřeviny na veřejných městských prostranstvích. Použití dřevin v ulicích a na náměstích památkově chráněných měst.*²⁰ Autor uvádí, že „Z hlediska památkové péče jsou však dřeviny významné tím, že vytvářejí nebo dotvářejí prostředí památek. Jsou nedílnou součástí území chráněných jako památkové rezervace a památkové zóny. Je nepochybné, že tyto dřeviny mohou být nositeli hodnot, pro které je možno věci a jejich soubory chránit jako kulturní památky, tedy hodnot historických, uměleckých či vědeckých.²¹ Dále zmiňuje také estetickou kvalitu a užitkovou hodnotu dřevin²² a jejich památkovou hodnotu. Ve výkladu o cílech památkové péče ve vztahu k památkovému fondu předkládá koncept hodnot kulturních památek:

„Hodnoty kulturních památek lze tedy shrnout:

informace – památkový fond tvoří dokumentační a informační databázi pro rozličné vědecké a technické obory, přirozeně to platí i pro užití dřevin v městském interiéru;

motivace a inspirace – památkový fond tvoří vzory, standardy a výzvy pro současné umění, techniku a architekturu, jakož i pro architekturu zahradní;

orientace – znaky a hodnotové systémy zakódované v památkovém fondu pomáhají vytvářet obraz domova a vztah k němu, orientovat se v současném světě a v kontinuitě jeho časového vývoje, nemusí to být pouze orientace filosofická, může jít i o orientaci v prostoru, ...;

ekonomika – památkový fond je součástí hospodářského bohatství a přispívá k jeho růstu, jak dokládá příklad ekonomicky rozvinutých zemí. Finanční příspěvky poskytované na obnovu kulturních památek mohou díky multiplikačnímu efektu, který působí, hrát významnou roli i v ekonomickém oživení prostředí.²³

¹⁷ LÁSKA 2000, s. 1–27.

¹⁸ POLÁKOVÁ 2007, s. 182.

¹⁹ K výkladu využívá terminologii hodnot Mileny Radové, viz pozn. 9.

²⁰ NOVÁK 2001.

²¹ Tamtéž, s. 5.

²² Tamtéž, pozn. 13, s. 10.

²³ Tamtéž, s. 31n.

V prostředí německé památkové péče vznikl systém kritérií hodnocení památek, vypracovaný Gottfriedem Kiesowem. Systém rozděluje kritéria do pěti skupin, odrážejících umělecké, vědecké, technické, historické a urbanistické důvody pro identifikaci dílčích hodnot památky.²⁴

Na konferenci ICOMOS, jež se konala v roce 1995 v Českém Krumlově, prezentoval Jukka Jokilehto ucelený pohled na posuzování hodnoty a autenticity kulturního dědictví.²⁵ *“Rozlišuje několik typů hodnot kulturního dědictví a pro praxi je rozděluje do dvou hlavních kategorií:*

A. kulturní hodnoty,

- *hodnota identity, založená na uznání,*
- *relativní umělecká nebo technická hodnota, založená na výzkumu,*
- *hodnota vzácnosti, založená na statistice.*

B. současné společensko-ekonomické hodnoty:

- *hodnota užívání památky (užitná hodnota)*
- *hodnota památky jako elementu, který poskytuje kulturní a historickou dimenzi životnímu prostředí, městům, vesnicím i krajině,*
- *hodnota památky jako motivačního cíle pro cestovní ruch,*
- *význam památek pro vzdělávací programy.²⁶*

Hodnocením ploch zeleně se zaměřením především na území sídel se zabýval Jiří Kupka.²⁷ Zahradám a parkům přisuzuje hodnotu biologickou a krajinářskou, hodnotu historickou a dále hodnotu historicko-urbanistickou. Památky zahradní architektury klasifikuje na tři kategorie podle jejich významu:

- 1. kategorie – zahrady a parky nadstátního významu
- 2. kategorie – památky s místním až státním významem
- 3. kategorie – památky zahradní architektury, které ztratily nebo nikdy neměly dokladovou hodnotu uměleckou, historickou a památkovou.²⁸

Teoretickými aspekty oboru památkové péče a konceptem "hodnoty" se zabýval Ivo Hlobil. Podle jeho názoru představuje památková péče *"specifickou činnost celospolečenského zájmu, související s aktivitou a přínosem jiných vědeckých a uměleckých oborů, od nichž se však vlastní praxi a teorií stále více diferencuje. ..."*²⁹ Za věc společnou všem památkám, za jejich společný jmenovatel, považuje *"muzealitu, jakousi specifickou dokumentární, estetickou, uměleckou či kulturně-symbolickou hodnotu, kvůli které je společensky prospěšné zachovat předmětnost památky, a to bez ohledu na její utilitární a původní*

²⁴ KIESOW 1980, s. 41–54.

²⁵ JOKILEHTO, Jukka 1995 in: LÁSKA 2000, s. 1–27.

²⁶ Tamtéž, s. 3n.

²⁷ KUPKA 2006, s. 142.

²⁸ Tamtéž, s. 143.

²⁹ HLOBIL 2008, s. 164-167

významovou funkci.³⁰ Ivo Hlobil dále vypracoval koncept celkové hodnoty památky, zahrnující i hodnoty utilitární a označuje ji jako monumentitu. Jeho koncept se však v praxi neuplatnil.

V roce 2007 Jukka Jokilehto formuloval svůj pohled na koncept hodnoty v souvislosti s ochranou městského dědictví: „Koncept hodnoty v kulturním kontextu, může být nahlížen jako sociálně kulturní asociace kvalit s věcmi nebo místy. Z toho vyplývá, že hodnoty mohou být interpretovány jako konstrukty. Tradičně byly hodnoty „vytvářeny“ po generace v prostředí komunity a její nově narození příslušníci se je učili od starších. V moderní společnosti se jejich základ stal mnohem širším díky rozšíření informačních a komunikačních sítí a stoupající globalizaci.

Přesto jsou hodnoty stále ještě výsledkem procesu učení. Chceme-li porozumět, zda jsou tyto hodnoty pravé a pravdivé, je nutné je vztáhnout k jejich kulturně historickému kontextu. Pokud tedy mluvíme o „relativitě hodnot“, pak je to právě v tomto smyslu. To neznamená, že by soudy byly relativní ve smyslu libovolnosti, tj. že by závisely jen na přání a různých názorech jednotlivců.

Naopak, v kontextu definování významu kulturních památek by relativita hodnot měla být interpretována jako relativní důležitost nebo relativní cennost spojená s konkrétním místem v porovnání s dalšími místy jinde, která mají srovnatelné charakteristiky. To bude obvykle znamenat vztáhnutí k příslušnému kulturnímu regionu a v některých případech (například v případě moderní architektury) bychom tento vztah měli vidět v kontextu globálním.“³¹

Nové podněty k diskuzi o dostatečnosti dosud užívaných hodnotových soustav přinesly do prostředí české památkové péče kontroverzní záměry zásahů do památkových území především z pražské MPR. Milena Bártlová v reflexi kauzy záměru demolice domu čp. 1601/II na rohu Václavského náměstí a Opletalovy ulice v Praze a jeho nahrazení novodobým objektem vyjádřila názor, že "koncept absolutní umělecké hodnoty lze doplnit konceptem společenské paměti jako demokratické hodnoty."³²

V české památkové péči se teorii hodnot památek dlouhodobě věnuje Vít Jesenský. Památkovou hodnotu vykládá následovně: "Památková hodnota je dočasný proměnný rys objektů umožňující je označit za památky. Je vyjádřením vztahu společnosti k dědictví minulosti, součástí hodnotového systému společnosti (jeho vývoj se v památkové hodnotě projevuje). Památková hodnota je hodnotový stav, je složená, pro každou jednotlivou památku určována svébytnou strukturou dílčích památkových hodnot. V památkách se dílčí hodnoty těžko rozlišitelně prolínají. Důležité přitom nejsou dílčí hodnoty (respektive významy), ale především jejich vztahy – propojenost i rozpornost a komplexní hodnota, která tvoří integrovaný hodnotový systém."³³

³⁰ Tamtéž, s. 164-167.

³¹ JOKILEHTO 2007, s. 39. Překlad z angličtiny vlastní.

³² BÁRTLOVÁ 2011, s. 13.

³³ JESENSKÝ 2012, s. 1.

II. 1.3. Mezinárodní metodické dokumenty o ochraně kulturního dědictví

Postupný vývoj v pojetí hodnot kulturního dědictví v období posledních padesáti let odráží také mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví.

Obecné principy konzervace a restaurování památek byly definovány Mezinárodní chartou o zachování a restaurování památek a sídel (Benátskou chartou) z roku 1964.³⁴ Ta přinesla základní zásady ochrany a obnovy, konzervace a restaurování památek, které byly obecně objasněny a formulovány na mezinárodní úrovni.

V roce 1982 přijal Mezinárodní výbor pro historické zahrady a historické lokality (ICOMOS-IFLA) Chartu o historických zahradách (Florentská charta), která doplňovala Benátskou chartu o ustanovení k ochraně historických zahrad. Florentská charta plní úlohu základního oborového dokumentu v obnově a péči o památky zahradního umění. Definuje mimo jiné pojem historická zahrada, formuluje principy její ochrany, údržby, obnovy a využití. V článku 1 uvádí charakteristické vlastnosti historické zahrady, pro které je považována za památku: „*Historická zahrada je architektonická a vegetační kompozice, jež je z hlediska dějin nebo umění celospolečensky významná*“³⁵ a poukazuje tak na dimenze jejích hodnot. Florentská charta v čl. 9 prohlašuje: „*Autenticita historické zahrady záleží na její koncepci i objemu jejích částí, jako je výzdoba, výběr vegetace či anorganických materiálů, které ji vytvářejí.*“³⁶

Dlouhodobě se utvářející evropské klasické paradigma kulturního dědictví se v mezikulturním dialogu období druhé poloviny 20. století stále více střetávalo s odlišnými přístupy mimoevropských civilizací.

Dokument australského národního výboru ICOMOS (Australská charta ICOMOS k péči o místa s kulturním významem – charta z Burry) z roku 1979 v principu navrhuje nahradit klasický koncept *památky* novým konceptem *míst s kulturním významem*.³⁷ Charta z Burry definovala koncepci a hmotnou podstatu kategorie „místo“. Zahrady, parky a stromy jsou v Chartě uváděny jako příklady součástí místa. Charta se dále zabývala kulturními významy míst. Kulturní význam podle charty znamená estetickou, historickou, vědeckou, společenskou či duchovní hodnotu (čl. 1, odst. 1.2). Termín "kulturní význam" je podle charty synonymem pro význam a hodnotu kulturního dědictví.

Základním mezinárodním dokumentem, definujícím hodnoty kulturních památek, je Dokument o autenticitě z Nary (1994).³⁸ Ochrana kulturního dědictví v pojetí tohoto dokumentu vychází ze stanovení autenticity, tedy co nejlepšího a nejpřesnějšího chápání hodnot a co nejdůvěryhodnějších zdrojů informací. Autenticita objektu, lokality i autenticita jejich kontextu je tak základním faktorem pro vědecké práce, ochranu, obnovu, restaurování či evidenci. V textu Dokumentu jsou vyjmenovány informační zdroje pro posuzování autenticity, jimiž jsou:

³⁴ <http://www.icomos.cz/images/dokumenty/benatska-charta.pdf>

³⁵ Tamtéž, s. 128.

³⁶ Tamtéž, s. 130.

³⁷ POLÁKOVÁ 2007, s. 106n.

³⁸ Tamtéž, s. 182n.

- koncepce a forma
- materiály a hmoty
- použití a funkce
- tradice a techniky
- poloha a umístění
- duch a cítění
- a další vnitřní i vnější faktory.

Dokument o autenticitě z Nary ve svém konceptu pokračuje v intencích Benátské charty, vymezuje se vůči projevům globalizace a vyzdvihuje autentické hodnoty rozmanitosti kultur a kulturního dědictví. Právě tento aspekt rozmanitosti kultur je prohlašován za nenahraditelné intelektuální a duchovní bohatství lidstva, které je významným kritériem jeho vývoje, má význam pro současnost i budoucí rozvoj.

Pro vývoj památkové péče od Benátské charty k Dokumentu z Nary je příznačný jistý posun od důrazu na ochranu hmotné substance k širšímu pojetí hodnot kulturního dědictví. Dokumenty z Burry a z Nary zpochybnil tradiční přístupy k posuzování hodnot památek, založené na autenticitě formy i hmoty a nahradily je konceptem relativní autenticity – objekty kulturního dědictví mají být nadále posuzovány vždy v rámci svého kulturního kontextu.

Výraznou změnu konceptu kulturního dědictví zakotvila Úmluva o ochraně nehmotného kulturního dědictví z roku 2003, přijatá na 32. zasedání generální konference UNESCO. Úmluva v článku 2 uvádí, že: *"Obvykle se toto dědictví projevuje v ústních tradicích a vyjádřeních, včetně jazyka, v interpretačním umění, společenských zvyklostech, obřadech a slavnostních událostech, ve vědomostech a zkušenostech týkajících se přírody a vesmíru a v dovednostech spojených s tradičními řemesly."*³⁹

Původně se koncept nehmotného dědictví týkal nehmotných jevů, v dalším období byl stále více uplatňován i na hmotné dědictví. Dokládají to další mezinárodní dokumenty jako např. Deklarace z Xí'anu (2005),⁴⁰ Charta o interpretaci kulturního dědictví (Québec 2008),⁴¹ Charta ICOMOS z Nového Zélandu z roku 2010.⁴² Tyto mezinárodní dokumenty ve svých formulacích vyjadřují stále stoupající význam nehmotných hodnot kulturního dědictví.

Deklarace z Xí'anu nově akcentovala, že kulturní památka může mít významotvorné vztahy nejen se svým materiálním (hmotným) prostředím, ale také se svým vizuálním, duchovním nebo jiným kulturním kontextem, jež tak spoluvytváří hodnotu kulturní památky jako statku kulturního dědictví.

Charta o interpretaci kulturního dědictví z Québecu formulovala koncept hodnoty "ducha místa" (v originále "*Spirit of Place*"). Koncept uznává, že nehmotné hodnoty dodávají památce jako celku význam bohatší a úplnější než by byl identifikován prostým souhrnem hodnot hmotných. V tomto konceptu je duch vnímán jako jedinečná vlastnost (kvalita) místa.

³⁹ <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/regionalni-a-narodnostni-kultura/Koncepce-a-jine-ustavujici-dokumenty/umluva.pdf>

⁴⁰ http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/General_History_of_Africa/Xian_Declaration_2015.pdf

⁴¹ http://www.international.icomos.org/charters/interpretation_e.pdf

⁴² http://www.icomos.org/charters/ICOMOS_NZ_Charter_2010_FINAL_11_Oct_2010.pdf

Svědectvím změn paradigmatu památkové péče jsou nové úhly pohledu na kulturní dědictví a nové pojmy jako např. „nemateriální autenticita.“⁴³

V německé památkové péči proběhla v posledním období odborná diskuse o aspektech rekonstrukce a restaurování kulturních památek včetně památek zahradního umění. Téma debaty artikulovaly významné dokumenty a odborné texty. V podstatě všechny se dotýkaly pojetí autenticity, resp. otázky, kde jsou její hranice. Kromě formy a materie byla zdůrazňována nemateriální kulturní dimenze památky – faktor „interpretace/význam“.⁴⁴ Tento třetí rozměr kulturní památky je stále více chápán procesuálně jako výsledek společenského diskurzu.⁴⁵

II. 1.4. Posuzování hodnot kulturního dědictví v rámci naplňování Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví

Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví,⁴⁶ přijatá organizací UNESCO v roce 1972, v článcích 1 a 2 definovala kulturní a přírodní dědictví a v článku 11 uložila Výboru pro světové dědictví založit Seznam světového kulturního a přírodního dědictví. Součástí procesu nominace kulturních a přírodních památek na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO (Seznam) je definovaný postup posuzování jejich hodnot. Do Seznamu jsou nominovány statky, u kterých byla identifikována vynikající univerzální hodnota (outstanding universal value – OUV) v jednom nebo více vybraných kritériích. Pro kulturní dědictví jsou formulována kritéria (i) až (vi). Postup provádění Úmluvy upřesňují Operační směrnice k provádění Úmluvy o ochraně světového dědictví.⁴⁷ V Operačních směrnících z roku 1977 byl poprvé pro posouzení hodnot kulturního dědictví stanoven požadavek testu autenticity formy, materiálu, techniky a místa dané památky.⁴⁸

II.1.4.1. Kritéria pro hodnocení vynikající univerzální hodnoty statků zapsaných na Seznam světového dědictví

Navrhované statky musí dle paragrafu 77 aktuálního znění Operačních směrnic :

- (i)** představovat mistrovský výtvar lidské tvořivosti,
- (ii)** svědčit o výrazné výměně vlivů po dané období nebo ve vymezené kulturní oblasti, či ve vývoji stavebnictví nebo technologie, monumentálního umění, projektování měst nebo krajinné tvorby,

⁴³ FALSER 2014, s. 80.

⁴⁴ PETZET 1988, s. 11.

⁴⁵ SEIDENSPINNER 2006, s. 16.

⁴⁶ POLÁKOVÁ 2007, s. 80n.

⁴⁷ <http://whc.unesco.org/archive/2015/39com-11-Annex1-20150707-opguide15-en.pdf>

⁴⁸ <http://whc.unesco.org/archive/out/opgu77.htm>

(iii) přinášet jedinečné, nebo alespoň mimořádné svědectví o kulturní tradici nebo o živé či již zaniklé civilizaci,

(iv) představovat vynikající příklad určitého typu stavby nebo stavebního či technologického komplexu anebo krajiny, která je dokladem jednoho či více příznačných období v lidských dějinách,

v) být vynikajícím příkladem tradičního lidského sídla, tradičního využití suchozemského území nebo moře, které je reprezentativní pro určitou kulturu (nebo kultury) či pro vzájemné působení člověka a životního prostředí, zejména pokud se toto prostředí stalo zranitelným pod dopadem nezvratné přeměny,

vi) být přímo nebo hmotně spojené s živými událostmi nebo tradicemi, myšlenkovými proudy, způsoby víry nebo uměleckými či literárními díly, která mají výjimečný univerzální význam (Výbor se domnívá, že toto kritérium má být pokud možno použito společně s dalšími kritérii).

Historické zahrady a parky již zapsané jako samostatné statky na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví nebo statky – památky resp. stavební soubory, jež zahrady a parky na území zapsaného statku obsahují, byly nominovány nejčastěji podle kritérií (i), (ii), (iv) a (vi).

Tabulka č. 1: Příklady statků zapsaných na Seznam světového dědictví

Kritérium nominace	Příklady statků zapsaných na Seznam světového dědictví (rok zápisu)
(i)	Versailles – palác a park (1979) Würzburg – rezidence s dvorními zahradami a Rezidenčním náměstím (1981) Studley Royal – zahrady včetně ruin opatství Fountains Abbey (1986) Kyoto – zahrady a krajina (1994) Lednice-Valtice – kulturní krajina (1996) Su-Čou – klasické zahrady (2000)
(ii)	Versailles – palác a park (1979) Fontainebleau – palác a park (1981) Lednice-Valtice – kulturní krajina (1996) Kroměříž – zahrady a zámek (1998)
(iv)	Kroměříž – zahrady a zámek (1998) Dessau-Wörlitz – zahradní království (2000) Lednice-Valtice – kulturní krajina (1996)
(vi)	Versailles – palác a park (1979) Fontainebleau – palác a park (1981)

II.1.5. Památky zahradního umění a jejich místo v konceptech ochrany krajiny a architektonického dědictví

II.1.5.1. Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy (1985)

Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy v článku 1 definuje architektonické dědictví ve třech kategoriích:

- 1) *"památky: všechny budovy a konstrukce, včetně jejich vestavěného zařízení a výbavy,"*
- 2) *"architektonické soubory: homogenní skupiny městských nebo venkovských budov, které jsou navzájem dostatečně spojené, aby představovaly topograficky vymežitelné jednotky,"*
- 3) *"místa: kombinovaná díla člověka a přírody, jimiž jsou oblasti částečně zastavěné a dostatečně charakteristické a homogenní, aby byly topograficky vymežitelnými jednotkami."⁴⁹*

Díla všech uvedených kategorií mají být "pozoruhodná svým historickým, archeologickým, uměleckým, vědeckým, společenským nebo technickým významem".⁵⁰ Z formulace významu lze vyvodit i základní pojetí hodnot, jež jsou dílům architektonického dědictví Úmluvou přisuzována.

V rozčlenění architektonického dědictví na tři kategorie je mimo jiné reflektován i vývoj oboru památkové péče, jejímž předmětem byly v prvním období jejího konstituování jako oboru v 19. století především jednotlivé stavební památky, ve 20. století se stále více zabývala územní památkovou ochranou sídel resp. jejich částí a až v posledním období nabývají na významu otázky ochrany tzv. kombinovaných děl člověka a přírody. Vývoj památkové péče o historické zahrady, parky a další díla zahradního umění z tohoto hlediska reflektuje Géza Hájos.⁵¹

Památky zahradního umění jsou specifickým fenoménem oscilujícím mezi kulturním a přírodním dědictvím a vymykají se jednoznačnému zařazení. Konkrétní objekty památek zahradního umění lze vzhledem k jejich postavení v území sídla resp. v okolní krajině zařadit do jednotlivých kategorií architektonického dědictví.

⁴⁹ POLÁKOVÁ 2007, s. 138–140.

⁵⁰ Tamtéž, s. 138–140.

⁵¹ HAJÓS 2011, s. 43.

Tabulka č. 2: Památky zahradního umění ve vztahu ke kategoriím architektonického dědictví

Kategorie architektonického dědictví	Vztah památky zahradního umění ke kategoriím architektonického dědictví	Příklad památek zahradního umění
Památka	Památka zahradního umění jako samostatná kulturní památka	Květná zahrada v Kroměříži
Památka	Památka obsahuje relativně samostatnou část, mající charakter památky zahradního umění	Zahrada Landfrasovy vily v Jindřichově Hradci
Architektonický soubor	Památka zahradního umění jako architektonický soubor	Lázeňský park v Luhačovicích
Architektonický soubor	Památka zahradního umění jako součást architektonického souboru	Zámecká zahrada v Českém Krumlově
Místo	Památka zahradního umění jako součást místa (kombinovaného díla člověka a přírody)	Městský park Michalov v Přerově; Zámecký park v Lednici na Moravě – součást kulturní krajiny Lednicko-valtického areálu

II.1.5.2. Památka zahradního umění a koncept krajinných památkových zón

Pro ochranu částí historické krajiny v České republice je od roku 1987 po přijetí zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči využitelná kategorie územní ochrany *památková zóna*. Je to území sídelního útvaru nebo jeho část s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty. Památkovou zónu vyhláší Ministerstvo kultury po projednání s krajským úřadem a určí podmínky její ochrany (§ 6 odst. 1 památkového zákona). Krajinná památková zóna (KPZ) neboli památková zóna krajinného typu je tedy specifickým druhem památkové zóny.

V dosud prohlášených KPZ se setkáme s řadou případů, kdy jádrem zóny je "*architektonicky cenný soubor s navazujícím krajinářským parkem a případnými extenzemi kompozičních os do volné krajiny.*"⁵² Tato návaznost je v procesu identifikace hodnot zaznamenána v databázi průzkumu.

⁵² KUČOVÁ 2008, s. 298.

II.1.5.3. Přírodní hodnoty památek zahradního umění

Památky zahradního umění vznikaly primárně jako lidská díla, ale jejich struktura byla podstatně utvářena prvky přírodního původu, především rostlinami. Mimo to byla často při zakládání zahradních děl (především přírodně krajinářských parků) do jejich struktury zapojena přírodě blízká stanoviště resp. přírodní biotopy, jež se díky tomu dochovaly, když z okolní krajiny vymizely pod tlakem jejího intenzivního hospodářského využívání a urbanizace.⁵³

V řadě zahrad a parků vedl kontinuálně zajišťovaný zahradnický management péče během dlouhodobého historického vývoje k vzniku rozmanitých typů stanovišť s přírodními hodnotami. Specifický potenciál přítomnosti přírodních hodnot mají dřevinné vegetační prvky (především staří jedinci stromů, ale také porosty křovin aj.), bylinné vegetační prvky (např. parkové louky), vodní plochy, ale také budovy a zdi v historických zahradách a parcích.

Ochrana přírodních hodnot památek zahradního umění je v českém právním řádu kodifikována zákonem 114/ 1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Zákon definuje v § 4 odst. 2) a v § 6 možnost ochrany cenných ploch porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků institutem jejich registrací jako významných krajinných prvků v případě, že představují ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotné části krajiny, utváří její typický vzhled nebo přispívají k udržení její stability. Přírodním biotopům (ve smyslu § 3 odst. 1) písm. k), identifikovaným na území památek zahradního umění, je poskytována obecná ochrana dle ustanovení § 5 odst. 3 zákona.

Dřeviny rostoucí na území památek zahradního umění jsou chráněny podle § 7, 8 a 9, případně jako památné stromy podle § 46 a 47 zákona.

Harmonizace zájmů ochrany kulturně historických a přírodních hodnot představuje důležité téma mezioborového dialogu památkové péče a ochrany přírody v českém prostředí i v mezinárodním měřítku (MEYER 2009, BELLIN-HARDER 2011, KOWARIK 2012 aj.).

Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění je zaměřena na identifikaci kulturně historických hodnot těchto památek a pro tento segment hodnot památek navrhuje specifický odborný postup - průzkum hodnot památky zahradního umění.

Během průzkumu hodnot památky zahradního umění jsou informace o přítomnosti přírodních hodnot (indikátory) zaznamenávány v databázi průzkumu (viz kap. II.4.2.7. Indikátory hodnot památek zahradního umění).

II.1.6. Metody využívané pro posuzování hodnot památek zahradního umění v zahraničí

Ve druhé polovině 20. století začaly být historické zahrady a parky obecně přijímány jako svébytná součást kulturního dědictví, svým významem rovnocenná s památkami stavebními. Bohatost historické

⁵³ Viz např. výsledky průzkumů zámeckého parku v Budišově, VEČEŘOVÁ 2013, s. 48n.

i žité zahradní kultury a prestiž zahradního umění ve veřejném povědomí vedly v řadě států západní Evropy a především v anglosaských zemích k vytváření specializovaných oborových soupisů (seznamů) historických zahrad a parků, ale také komponovaných volných prostorů v sídlech a segmentů kulturní krajiny. Koncept národních seznamů podnítil v jednotlivých zemích úsilí o formulování metodických principů posuzování potenciálních památek z hlediska jim přisuzovaných hodnot.

Příkladem metodického přístupu pro posuzování hodnot zahrad a kulturních krajín je koncepční dokument Scottish Historic Environment Policy,⁵⁴ který definuje kritéria pro určení, zda zahrada nebo kulturní krajina dosahuje té míry "národního významu", aby mohla být zapsána do Seznamu zahrad a kulturních krajín.⁵⁵ Relativní význam objektu (místa) je určován na základě posouzení míry, v jaké jsou v něm přítomné definované typy hodnot: hodnota individuálního uměleckého díla, historická hodnota, hortikulturální a lesnické hodnoty, architektonická hodnota, krajínotvorná hodnota, přírodní hodnota a archeologická hodnota.

Respektovaná anglická nezisková organizace *Historic Building and Monuments Commission for England (English Heritage)* používá pro určení hodnoty památek soustavu čtyř typů hodnot: *hodnoty historického dokumentu*, *hodnoty historické* (přímé i asociativní), *estetické hodnoty* a *sociální hodnoty*.⁵⁶ V hodnoceném objektu (památce) se identifikují dílčí hodnoty, jejich přítomná míra zprostředkovaná nositeli a jejich souhrn se interpretuje jako význam památky (*statement of significance*).⁵⁷

Švýcarský národní komitét ICOMOS od roku 1995 zpracovává za podpory státních i nevládních institucí a dobrovolníků *Seznam zahrad a parků Švýcarska*.⁵⁸ Pro posouzení zahrad a parků před zápisem do Seznamu jsou definovány různé vlastnosti (znaky), na základě jejichž přítomnosti jsou hodnocené zahrady (parky) přisuzovány hodnoty památky. Těmito znaky hodnot jsou historická hmotná substance, dobově podmíněná charakteristická koncepce kompozice zahrady, význam pro lokální nebo regionální historii zahradní tvorby, nepřímý historický význam (spojený s osobností stavebníka, apod.), rostlinná složka zahrady, význam zahrady v tvorbě jejího tvůrce, vzácnost druhu zahrady, specifická hodnota místa, v němž se zahrada nachází.

V péči o historické zahrady a parky se v anglosaských zemích uplatňuje řada nástrojů a jeden z neúčinnějších představují plány ochrany a péče – *Conservation Management Plan (CMP)*. Efektivnost CMP je založena na logické posloupnosti kroků jejich zpracování a jejich komplexnosti. V první fázi se CMP zabývají aktuálním stavem konkrétní zkoumané historické zahrady (parku atp.), následně *identifikují její hodnoty a určují faktory, které je ohrožují*.⁵⁹ Na základě výsledků průzkumu historického vývoje památky, jejího funkčního využití, specifík kompozice a hodnot asociovaných s těmito znaky je zhodnocen význam

⁵⁴ HISTORIC SCOTLAND 2011, příl. 5, s. 81–82.

⁵⁵ The Inventory of Gardens and Designed Landscapes, <http://www.historic-scotland.gov.uk/index/heritage/gardens/gardensinventory.htm>

⁵⁶ ENGLISH HERITAGE 2008, s. 30n.

⁵⁷ Tamtéž, s. 40.

⁵⁸ ICOMOS 2015, s. 5.

⁵⁹ Na základě analýzy se v CMP vytyčují vize budoucího stavu zahrady a stanovují postupy, které mají chránit a posilovat její hodnoty a vytvářet základ systému péče o památku v budoucnosti.

památky (*statement of significance*). Charakteristickými kategoriemi (znaky) hodnot historických zahrad jsou v konceptu CMP krajina, stavby, archeologická situace, asociované historické významy, lokální komunita a návštěvníci, ochrana přírody.

V prostředí německé památkové péče byl v polovině šedesátých let minulého století vyvinut metodický postup, označovaný jako „*Parkpflegewerk*,“ koncipovaný jako systémový plánovací nástroj k analýze, dokumentaci, zajištění památkové péče, údržbě a obnově historických zahrad. Postupně se stal oborovým standardem a je využíván i v dalších německy mluvících zemích, ve Švýcarsku a také v Rakousku. Postup zahrnuje vědecké zpracování historického vývoje a analýzu a zhodnocení současného stavu zahradního díla. Památkové hodnocení zahrnuje posouzení historického a aktuálního významu objektu a určení relativní hodnoty materiální substance reprezentující relevantní etapy vývoje památky.⁶⁰

Identifikované hodnoty památky jsou základním limitem v formulování ideálního cílového stavu památky cestou její obnovy. Hodnotová analýza je využita pro stanovení konkrétních postupů obnovy.

Výše uvedené zahraniční koncepty tvorby národních seznamů památkových zahrad a parků jsou z principu zaměřeny především na zhodnocení celkového významu objektu (potenciální památky).

Metodicky podnětné jsou v nich aplikované postupy klasifikace významů a hodnotové soustavy památek, odrážející specifické národní akcenty dané kulturním kontextem.

Metodický postup *Parkpflegewerk* naproti tomu reprezentuje opačný pól strategie hodnocení památek z hlediska jejich památkových. Metoda určení památkové hodnoty objektu a její výstupy jsou důsledně cíleny na praktické využití. Památkové hodnocení je založeno na uplatnění tradičního konceptu autenticity. Posuzuje autenticitu hmotné substance památky a zabývá se kritériem původnosti hmotné struktury památky, vztahované k relevantním fázím historického vývoje památky.

Hodnoty kulturních památek a možnosti jejich identifikace jsou tématy v mezinárodním diskurzu velmi živá, což ilustruje řada koncepčních dokumentů, vzniklých v posledních desetiletích na půdě UNESCO a ICOMOS (viz kap. II. 1.3. a II. 1.4.).

II. 2. Terminologie

II. 2.1. Pojmy

Vzhledem k souvislosti metodik v rámci oborů památek zahradního umění a historické kulturní krajiny jsou níže uvedené termíny koordinovány se zněním certifikované Metodiky tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny.⁶¹ Termíny charakterizující hmotnou strukturu památek zahradního umění jsou převzaty ze znění Metodiky pasportizace památek zahradního umění.⁶² Termíny charakterizující kompozici památek zahradního umění, jejich vnitřní kompoziční strukturu i vztahy památky a jejího prostředí jsou převzaty ze znění Metodiky prostorové analýzy památky zahradního umění.⁶³

⁶⁰ MEYER 2000, s. 55–70.

⁶¹ KUČOVÁ; DOSTÁLEK; EHRLICH; KUČA; PACÁKOVÁ. 2014. ISBN 978-80-7480-022-1, s. 32–65.

⁶² OLŠAN; ŠNEJD; EHRLICH; KŘESADLOVÁ; PAVLÁTOVÁ. 2015, s. 10–11.

⁶³ KŘESADLOVÁ; PAVLÁTOVÁ; OLŠAN; EHRLICH. 2015, s. 44–52.

II.2.1.1. Hodnoty památek zahradního umění a jejich identifikace

Autenticita památky zahradního umění

V procesu péče o památku zahradního umění může být autenticita⁶⁴ definována jako "míra pravdivosti vnitřní jednoty tvůrčího procesu a fyzického uskutečnění díla a účinků jeho průběhu historickým časem."⁶⁵ Autenticita je rozhodujícím aspektem pro posuzování zdroje dědictví. Obecně se autenticita připisuje zdroji dědictví, který je z hlediska materiálního původní, nebo pravý, tak jak byl vybudován a zůstal i zestárl v čase. S ohledem na historickou památku nebo lokalitu, považovanou za umělecké dílo, lze autenticitu chápat ve vztahu ke kreativnímu procesu, který jej vytvořil jako pravý produkt své doby a zahrnuje účinky přechodu historickým časem (označení „autentický“ by se nemělo zaměňovat s „identický“, tj. moderní rekonstrukce může být identická s historickou formou, ale není autentická).⁶⁶

Koncept autenticity je základem tradičního evropského pojetí kulturně historických hodnot památek. Hodnoty památky jsou zprostředkovávány jejími znaky (znaky hodnot), přičemž autenticita představuje vazbu (hodnotící funkci) mezi konkrétním znakem a hodnotou památky.

Hodnota konkrétní památky je v konceptu autenticity rozpoznávána jako výslednice míry autenticity jejích identifikovaných znaků.

Znaky hodnot památek zahradního umění (v intencích Florentské charty, článek 4⁶⁷) jsou především její hmotná substance a koncepce jejího prostorového utváření (půdorysný rozvrh a kompozice):

- reliéf
- voda
- rostliny, historicky vzniklé soubory rostlin a/nebo jejich sbírky
- stavební objekty, umělecká a umělecko-řemeslná díla, vybavenost
- archeologická situace
- půdorysný rozvrh (dispozice)
- kompozice jako síť významových, vizuálních a estetických vazeb.

Relativně široké spektrum substanciálně odlišných znaků hodnot památek zahradního umění vyžaduje v procesu průzkumu hodnot památky využití adekvátních kritérií. Pro posouzení hodnot památky na úrovni jejích strukturálních prvků jsou využitelná kritéria *autenticita koncepce*, *autenticita materiální substance*, u dřevinných vegetačních prvků navíc *autenticita prostorových parametrů*.

Specifickým rysem památek zahradního umění je významné zastoupení přírodní složky v jejich kompozici, a to především rostlin, jež jsou zdrojem proměnlivosti zahrad či parků nejen v rámci střídání ročních období, ale v důsledku růstového vývoje i v dlouhodobém časovém horizontu.

Pro uchování hodnoty historické zahrady jako kulturního díla je proto bezpodmínečně nutné dlouhodobé kontinuální uplatňování opatření systému rozvojové a udržovací péče o vegetační prvky.

⁶⁴ Výraz je odvozen z řeckých pojmů *authentikós* (hodnověrný), resp. *authéntes* (původce, autor). Pojem autenticita zahrnuje v širším chápání pravost, původnost a hodnověrnost památky.

⁶⁵ JOKILEHTO; PHILIPOT in: LÁSKA 2000, s. 3.

⁶⁶ FEILDEN; JOKILEHTO 2010, s. 162.

⁶⁷ POLÁKOVÁ 2007, s. 128.

Do posuzování autenticity vegetačních prvků památek vnesla nový pohled Florentská charta, když v čl. 11 formulovala princip přípustnosti substituce dožívajících rostlin v kompozici zahrad jedinci novými.⁶⁸

Ochrana autentické materiální substance dřevinných strukturálních prvků představuje jeden z nejzávažnějších a metodicky nejsložitějších úkolů péče o památky zahradního umění.⁶⁹

Integrita památky zahradního umění

"Integrita je míra celistvosti a nedotčenosti architektonického dědictví, jeho charakteristik a hodnot. Ověření, zda jsou naplněny podmínky integrity, proto vyžaduje posouzení, do jaké míry památka:

- a) obsahuje všechny součásti, jež jsou nutné k tomu, aby památka mohla projevovat svou hodnotu;*
- b) vykazuje celou šíři charakteristik a procesů, jež zprostředkují význam památky;*
- c) je poškozena nepříznivými vlivy vývoje a/nebo zanedbáním péče."⁷⁰*

"Historické území, které je výsledkem postupného růstu, respektive vývoje – ať už je to sídlo nebo kulturní krajina, lze definovat z hlediska jeho historické integrity. Integrita se zpravidla týká hmotné úplnosti a dobrého stavu objektu nebo lokality:

- *historická integrita“ se vztahuje k současné podobě podstaty dědictví jako výsledku růstu změn v čase. Vnitřní kvality kulturně historického zdroje (myšleno statku či památky) se vztahují na kvalitu jeho koncepce, materiálu, řemeslného zpracování, umístění a vztahu k okolí."⁷¹*
Historická integrita je přetrvávající fyzická existence hmotné substance památky, jež vytváří hmotné spojení s událostmi a lidmi v minulosti, s historickým vývojem památky.⁷²
- *vizuální integrita památky zahradního umění vyjadřuje míru nedotčenosti vizuální scény památky zahradního umění nebo jejího prostředí, jež je výsledkem změn jeho struktury a funkčního využití v čase.*

Pojem *integrita památky* má rovněž etickou dimenzi. Rozumí se jí soulad mezi ideálními hodnotami a skutečnou situací, a to ne v každém detailu, ale v celkovém vyznění památky. Vztaženo na památky zahradního umění musí původní kompoziční záměr tvůrce stále rezonovat i v současné podobě zahrady, myšlenka a místo mají v souladu utvářet jednotu a celistvost historické zahrady.⁷³

⁶⁸ POLÁKOVÁ 2007, s. 130. *"Kontinuální údržba historických zahrad je prvořadou činností, a to nezbytně kontinuálního charakteru. Vzhledem k tomu, že hlavním materiálem jsou rostliny, je možné udržovat dílo v dobrém stavu dílčími náhradami a – v dlouhodobém výhledu – cyklickou obnovou (holosečí a novou výsadbou, respektive umístěním již vyzrálých rostlinných jedinců)."*

⁶⁹ PEJCHAL 2010.

⁷⁰ PETZET 2013, s. 247. Překlad vlastní.

⁷¹ FEILDEN; JOKILEHTO 2010, s. 162.

⁷² BARNES 2008, s. 40.

⁷³ Viz OSOEGAWA 20058, s. 2.

Průzkum hodnot památky zahradního umění

Průzkum hodnot památky zahradního umění je odborný postup posouzení hodnot a kulturně historického významu památky zahradního umění.

Význam památky zahradního umění

Význam vyjadřuje typ hodnoty, kterou má památka (nebo její dílčí entita) pro vnímatele, resp. pro hodnotitele. Hodnota památky následně může být posouzena jako míra jejího významu. Památky zahradního umění jsou vnímány prostřednictvím významů, obecných pro všechny památky, např. "historické poznání, estetické působení, krajínotvorný efekt, objekt identity, politický symbol, ekonomický zdroj atd.",⁷⁴ městotvorný efekt aj. Mimo obecných významů jsou identifikovány hortikulturální významy specifické pro památky zahradního umění, např.:

- význam památky pro dějiny zahradního umění,
- význam sbírek rostlin jako svědectví historické zahradní kultury aj.

Kritérium pro posuzování znaků hodnot památky

Kritérium je ve své podstatě hodnotící funkcí, jež má být pro hodnocení znaku použita. Primárními úlohami památkové péče o historické zahrady a parky jsou ochrana jejich hmotné substance a péče o udržení jejich vizuální integrity. S ohledem na to jsou kritéria znaků hodnot definována především s uplatněním klasického konceptu autenticity a posuzování integrity.

Indikátor hodnoty památky zahradního umění

Indikátor hodnoty památky zahradního umění představuje atribut památky, její části resp. strukturálního prvku nebo jejího prostředí, jež indikuje specifickou hodnotu památky prostřednictvím institutu legislativní ochrany.

Kulturně historický význam památky zahradního umění

Kulturně historický význam památky vyjadřuje souhrnné hodnocení míry reprezentativnosti, vzácnosti a osobitosti jejich hodnot a míry jejího významu v kontextu místa, regionu resp. národa jako celku.

II.2.1.2. Klasifikace hmotné struktury památky zahradního umění

Sbžka hmotné struktury památky zahradního umění

Třída entit zahrnující entity sourodé z hlediska podílu materie přírodního původu a míry tvůrčího vstupu člověka.

⁷⁴ JESENSKÝ 2012, s. 2.

Kategorie hmotné struktury památky zahradního umění

Skupina obsahující entity se specifickou kombinací materie, funkce a míry či charakteru tvůrčího vstupu člověka. Kategorie zahrnuje specifické třídy strukturálních prvků.

Třída strukturálních prvků památek zahradního umění

Skupina strukturálních prvků, sourodá z hlediska jejich funkce ve struktuře památky zahradního umění, míry či charakteru tvůrčího vstupu člověka a představující výsledky dílčího oboru architektonické, resp. stavební činnosti. Třída zahrnuje specifické typy strukturálních prvků.

Entita

Entita je objekt, který existuje v prostředí uvažované aplikace a je odlišitelný od jiných objektů.

II.2.1.3. Struktura památky zahradního umění a jejího prostředí

Strukturální prvek památky zahradního umění

Strukturální prvek je určen svou formou (vzhledem a prostorovým uspořádáním), materií a funkcí. Těmito charakteristikami je rozlišitelný od jiných strukturálních prvků památky zahradního umění a existuje nezávisle na nich. Z hlediska typologie částí hmotné struktury památek zahradního umění se strukturální prvky památek zahradního umění zařazují do relativně homogenních skupin - typů strukturálních prvků.

Oddíl památky zahradního umění

Oddíl je soubor strukturálních prvků, sourodý z hlediska funkční a programové náplně i uplatnění dobových tvůrčích postupů. Je zřetelně vymezený z hlediska prostoru a formy vůči okolním částem zahrady (památky zahradního umění).

Památka zahradního umění

Památky zahradního umění jsou díla významná z hlediska dějin nebo umění (zahrady, parky aj.), utvářena záměrně jako architektonické a vegetační kompozice v souladu s estetickými názory, životním stylem, filozofickými postoji a zahradní kulturou své doby. Specifickým rysem památek zahradního umění je zastoupení přírodní složky v jejich kompozici, a to především rostlin, jež jsou zdrojem proměnlivosti zahrad či parků nejen v rámci střídání ročních období, ale v důsledku růstového vývoje i v dlouhodobém časovém horizontu.

Druh zahrady či parku souvisí ve většině případů s budovou či komplexem budov, s nimiž tvoří organický i funkční celek, a vývojovými, slohovými i společenskými podmínkami.

Památky zahradního umění jsou obvykle chráněny jako nemovitě kulturní památky. Za památku zahradního umění lze považovat rovněž zahrady, parky a další díla nepožívající památkové ochrany, která

jsou pro daný region či místo významnými doklady historického a společenského vývoje, životního stylu a zahradní kultury minulosti a naplňují tak věcnou charakteristiku památky.

Hlavní kompoziční jednotka

Jasně vymezená (z hlediska prostorového) kompoziční jednotka se specifickou náplní či funkcí příslušející často k určité ucelené historické vývojové etapě památky. Zpravidla se jedná o celý objekt památky zahradního umění. V mnoha případech v sobě především rozlehlejší památky zahradního umění integrují několik prostorově, funkčně i vývojově autonomních částí, jasně vymezených vůči svému okolí (formální část, krajinářská část, obora, hospodářská část). Na tyto specifické části je také nahlíženo jako na hlavní kompoziční jednotky.

Dílčí kompoziční jednotka

Relativně uzavřené, jasně vymezené (z hlediska prostorového) a ucelené (z hlediska náplně a funkce) kompoziční jednotky zahrnují minimálně dvě nebo více kompozičních součástí. Dílčí kompoziční jednotky vykazují výrazně nižší stupeň autonomie a jejich funkčnost a vývoj je úzce vázán s hlavní kompoziční jednotkou, respektive s jednotkou vyšší kompoziční úrovně.

Areál

Území zahrnující jednu či více památek zahradního umění a objekty nebo plochy, které s nimi funkčně, provozně či kompozičně tvoří jeden celek. Např. zámecký či klášterní areál zahrnující obytné a hospodářské budovy, užitkové zahrady, bažantnice, obory aj.

Strukturální prvek památky zahradního umění

Strukturální prvek je určen svou formou (vzhledem a prostorovým uspořádáním), materií a funkcí. Těmito charakteristikami je rozlišitelný od jiných strukturálních prvků památky zahradního umění a existuje nezávisle na nich. Z hlediska typologie částí hmotné struktury památek zahradního umění se strukturální prvky památek zahradního umění zařazují do relativně homogenních skupin - tříd typů strukturálních prvků. *Typ strukturálního prvku památky zahradního umění* je množina entit stejného typu, vyznačujících se ustálenou formální strukturou. Je charakterizovaná názvem typu a popsána pomocí jejich vlastností (atributů).

Třídník typů strukturálních prvků památek zahradního umění je klasifikační nástroj pro identifikaci a pasportizaci (evidenci) entit, vytvářejících hmotnou strukturu konkrétního díla zahradního umění (zahrady či parku). Třídník je vytvořen jako hierarchicky uspořádaný systém, který shrnuje typy strukturálních prvků do sourodých tříd (složek, kategorií, funkčních skupin) ve vazbě na jejich základní charakteristiky. Třídník slouží k jednotnému zatřídění strukturálních prvků a je využíván při zpracování pasportu památky zahradního umění.

Prvek pasportu památky zahradního umění je základní entitou, o které jsou v databázi pasportu památky zahradního umění uloženy informace, zejména polohopisné údaje (obvykle ve formě zákresu v prostředí mapové aplikace GIS) a jeho vlastnosti (atributy) v jednotně stanovené struktuře.

Kontaktní prostor

Vizuálně přehledná a prostorově vymezená část krajiny v návaznosti na hranici památky zahradního umění, jejíž přehledný prostor je významný z hlediska vnímání kulturně historických hodnot objektu. Prostor je vymezen nejbližší pohledovou bariérou, obvykle stavbou nebo vzrostlými dřevinami. Kvalitu vnitřního prostoru památky zahradního umění může výrazně poškodit vizuální znečištění kontaktního prostoru i při situování mimo záměrné pohledové vazby na vnější prostředí. Vizuální znečištění může působit nežádoucí a necitlivá změna vzhledu městské nebo kulturní krajiny, např. umístěním reklam včetně světelných, vývěsních cedulí, nevhodné hmoty nebo barevnosti staveb, nevhodné výsadby dřevin apod. Může výrazně negativně ovlivňovat vnímání návštěvníků památky.

Rušivé jevy

Rušivé jevy degradují existenci, význam i čitelnost památkových hodnot památky zahradního umění a jejího prostředí. Nejčastěji poškozují měřítko a charakter určitého prostoru, narušují pohledové vazby a vztahy mezi důležitými součástmi kompozice a mnohdy je i nevratně likvidují. Někdy mohou rušivě působit i objekty, které jsou samy o sobě esteticky a designově kvalitní. To platí nejen pro objekty novodobé, ale i historické, vytvořené však později než předmět památkové ochrany. Při hodnocení rušivých jevů hrozí vyšší míra subjektivity, závěry o rušivém působení je proto nezbytné pečlivě vážit a naprosto jednoznačně odůvodnit.

Zaniklé nebo nefunkční jevy a jejich části

Jevy nebo části historicky se vyvíjející kompozice památky zahradního umění a jejího okolí doložené archivní a historickou dokumentací, které se z různých příčin nedochovaly do současnosti nebo ztratily pozdějším vývojem svoji funkci nebo význam.

II. 2.2. Soupis použitých zkratk

CMP	Conservation Management Plan (Plán ochrany a péče)
GIS	Zeměpisný (geografický) informační systém
IISPP	Integrovaný informační systém památkové péče
KPZ	Krajinná památková zóna
KP	Kulturní památka
NKP	Národní kulturní památka
NPÚ	Národní památkový ústav
PR	Památková rezervace
PZ	Památková zóna
ÚSKP	Ústřední seznam kulturních památek

II. 3. Principy posouzení hodnot a kulturního významu památky zahradního umění

II. 3.1. Typologické vymezení hodnocených objektů památek zahradního umění

Použití metodického postupu identifikace hodnot památek zahradního umění je rámcově omezeno na objekty mající charakter historicky vzniklých děl zahradního umění nebo svědčící o zahradní kultuře minulosti.

Památky zahradního umění se obvykle nacházejí v zastavěných územích (kde tvoří součást tzv. sídelní zeleně) a také v krajině. Mohou se uplatňovat v obrazu sídla, resp. v obrazu krajiny.

Druh historické zahrady či parku souvisí ve většině případů s budovou či komplexem budov, s nimiž tvoří organický i funkční celek, a vývojovými, slohovými i společenskými podmínkami. Předmětem procesu hodnocení je i posouzení aktuálního funkčního využití objektu ve vztahu k jeho původní funkční náplni.

Původní funkce památek zahradního umění měly zásadní vliv na konstituování hmotné struktury památek v specifických funkčních variantách – *druzích*, vyznačujících se ustálenou skupinovou charakteristikou co se týče funkce, základních principů dispozičního a kompozičního uspořádání, vžitou terminologií.

Funkčně příbuzné druhy památek zahradního umění jsou v typologii shrnuty do jednotlivých dílčích *kategorií*. Typologie používaná v metodice identifikace hodnot památek zahradního umění (viz tabulka č. 3) převzala s malými úpravami strukturu kategorií a většinu definovaných druhů z typologie vypracované švýcarským národním komitétem ICOMOS.⁷⁵

⁷⁵ ICOMOS 2015, s. 16.

Tabulka č. 3: Typologie druhů památek zahradního umění

Kategorie:	Druh památky zahradního umění
Rezidenční zahrady a parky	hradní zahrada zámecká zahrada, zámecký park zahrada měšťanského domu zahrada (park) venkovského sídla zahrada venkovské usedlosti zahrada rodinného domu
Veřejné zahradní a parkové úpravy	městský park, zahradní úprava náměstí, promenády, vyhlídkového místa
Církevní zahrady a parkové úpravy	klášterní zahrada farní zahrada
Zahrady a parky zařízení zdravotní a lázeňské péče	lázeňský park nemocniční park
Zahradní úpravy pietních míst	hřbitov zahradní úprava památníku
Zahrady a parky vzdělávacích a vědeckých institucí apod.	školní zahrada muzejní zahrada (park) botanická zahrada
Zahrady a parky obchodních a výrobních areálů	tovární zahrada (park) zahradní úprava úřední budovy
Zahrady a parky pohostinských a hotelových zařízení	zahrada pohostinství (restaurace) hotelová zahrada (park)
Zahradní a parkové úpravy dopravních staveb	alej, stromořadí
Zahradnictví	kuchyňská zahrada obchodní zahradnictví městské zahradnictví zahradnictví památkového areálu
Produkční zahradnické plochy	sad (stromovka) vinohrad (vinice)
Lovecké parky a obory	obora bažantnice lovecký park

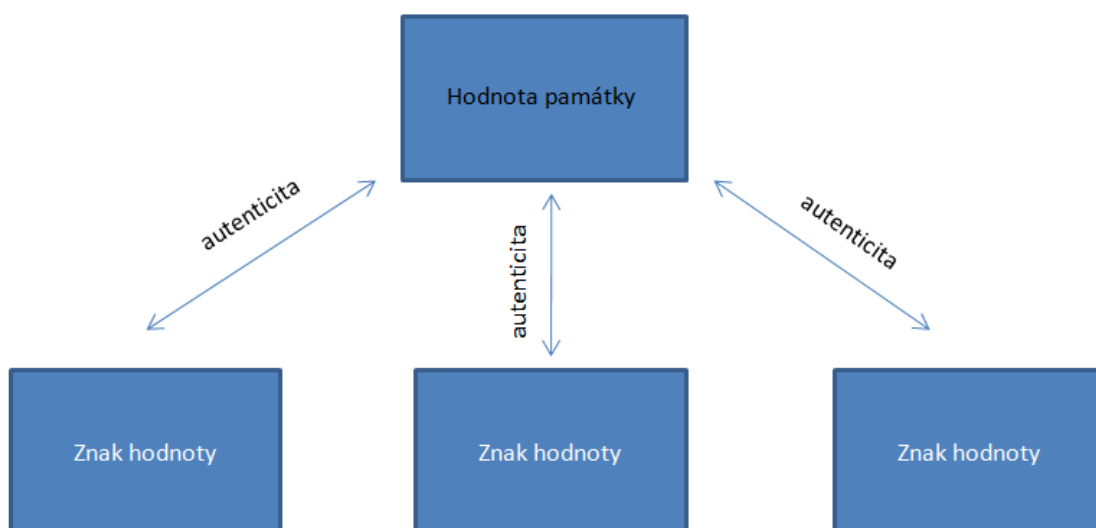
II.3.2. Pojetí hodnoty památek v metodice identifikace hodnot památek zahradního umění

Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění vychází z předpokladu, že památková hodnota není objektu imanentní, nýbrž je výsledkem interakce objektu a hodnotitele – představuje tak "*dočasný proměnný rys objektů, umožňující je označit za památky. Je vyjádřením vztahu společnosti k dědictví minulosti, součástí hodnotového systému společnosti (jeho vývoj se v památkové hodnotě projevuje).* ...

*Památková hodnota je výsledkem lidského vztahování se – hodnocení, které je volbou – rozhodováním o alternativách podle určitých kritérií.*⁷⁶

V tradičním evropském chápání je kulturně historická hodnota památek vázána na koncept autenticity. Hodnoty památky jsou zprostředkovávány jejími znaky (atributy), přičemž autenticita představuje vazbu (hodnoticí funkci) mezi konkrétním znakem a hodnotou památky. Hodnota konkrétní památky je v konceptu autenticity rozpoznávána jako výslednice autenticity jejích identifikovaných znaků. V níže uvedeném schématu č. 1 je autenticita znaku hodnoty vyznačena jako obousměrná šipka.

Schéma č. 1: Autenticita jako vazba mezi hodnotou památky a jejími znaky

V procesu hodnocení posuzujeme míru autenticity vybraných znaků hodnot památky. Vazby mezi znaky a hodnotou musí být pravdivě a věrohodně vyjádřeny – formulace autenticity znaku musí být racionálně hodnotitelná. Koncept autenticity představuje fundament metodického procesu identifikace hodnot památek zahradního umění.

Z hlediska klasifikace kulturního dědictví dle Úmluvy o ochraně architektonického dědictví Evropy⁷⁷ většina památek zahradního umění objektů patří do kategorie (1) jednotlivých památek (nejčastěji jako jejich součást).⁷⁸ Strategii památkové péče o jednotlivé památky je jejich ochrana realizací konzervačních, restaurátorských, případně rekonstrukčních zásahů. Posouzení hodnotového stavu těchto památek na základě konceptu autenticity je nezbytným předpokladem pro formulaci koncepce jejich ochrany a péče. Klasické metody památkové péče jako *konzervace*, *restaurování* nebo *rekonstrukce* byly od počátku zaměřeny na jednotlivé památky a jsou obtížně využitelné v měřítku památkových souborů, kde

⁷⁶ JESENSKÝ 2012, s. 1.

⁷⁷ POLÁKOVÁ 2007, s. 138n.

⁷⁸ Viz kap. II. 1.5., tabulka č. 2: Památky zahradního umění ve vztahu ke kategoriím architektonického dědictví.

podstatnou roli hraje kontext, jenž je důležitější než pouhá suma jednotlivostí. Tato skutečnost ale neznamená, že by mělo být ustoupeno od důrazu na ochranu hmotné substance památky. V případě historických zahrad a parků (a dalších druhů památek zahradního umění), které tvoří součást památkových souborů, spočívají úkoly památkové péče ochranných opatření, ale také v jejich revitalizaci v kontextu celku památkového souboru.⁷⁹ V identifikaci hodnotového stavu těchto památek je účelné využít nový koncept autenticity, formulovaný dokumenty ICOMOS z Burry a Nary, jež rozšířily pojetí informačních zdrojů autenticity i o řadu nových nehmotných atributů.

Do posuzování autenticity vegetačních prvků památek vnesla nový pohled Florentská charta, když v čl. 11 formulovala princip přípustnosti substituce dožívajících rostlin v kompozici zahrad jedinci novými.⁸⁰

II. 3.3. Metodické principy posouzení hodnot

Posouzení hodnot památek zahradního umění představuje specifický *typ procesu hodnocení*. Obecné metodické principy procesu hodnocení formuloval ve svých pracích Ladislav Tondl. V jeho pojetí je proces hodnocení určován významy souvislostí vstupujících do hodnocení: "*Hodnocení je vždy hodnocení něčeho,...* (něčeho v různých vztazích nebo kontextech, pozn. autora), *... je hodnocením někoho (kdo disponuje jistým znalostním a hodnotovým vybavením, zkušenostmi, mírou kompetence k danému typu hodnotící úlohy), je hodnocením z hlediska vymezeného souboru hodnot, kritérií nebo nároků pro daný typ hodnocení, z hlediska předem daným nebo v průběhu úlohy vytvořených cílů.*"⁸¹

Specifická složitost problematiky kulturního dědictví vedla Ladislava Tondla k názoru, že: "*Pro posouzení artefaktů kulturní povahy nestačí jedna hodnotící funkce (jedno kritérium) a je nezbytné hodnocení multikritériální.*"⁸²

Proces posouzení hodnot památky zahradního umění v předkládané metodice má charakter *klasifikace* – podstatou je "*přiřazení stupně kvality podle předpokládané stupnice hodnot této kvality.*"⁸³ Jde o *hodnocení racionální*, "*tj. znalostmi a uznávanými hodnotovými strukturami zdůvodněným hodnocením ... kulturních artefaktů*"⁸⁴ a současně o *hodnocení kvalifikované* (kompetentní) – "*k řešení hodnotících úloh je využíváno expertních týmů.*"⁸⁵

Proces hodnocení v rámci předkládané metodiky má svou funkci v soustavě dalších cílevědomě a účelově orientovaných činností,⁸⁶ především při zpracování *plánu využívání, plánu péče o hmotnou substanci a plánu prezentace památkových hodnot* památky zahradního umění. Tyto dokumenty jsou součástí elaborátu Management plánu památky zahradního umění.⁸⁷

⁷⁹ HAJOS 2011, s. 64.

⁸⁰ POLÁKOVÁ 2007, s. 130. "*Kontinuální údržba historických zahrad je prvořadou činností, a to nezbytně kontinuálního charakteru. Vzhledem k tomu, že hlavním materiálem jsou rostliny, je možné udržovat dílo v dobrém stavu dílčími náhradami a – v dlouhodobém výhledu – cyklickou obnovou (holosečí a novou výsadbou, respektive umístěním již vyzrálých rostlinných jedinců).*"

⁸¹ TONDL 1999, s. 13–14.

⁸² Tamtéž s. 49.

⁸³ Tamtéž s. 14.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž, s. 15.

⁸⁶ Tamtéž s. 18.

⁸⁷ KŘESADLOVÁ; OLŠAN; EHRlich 2015.

II. 3.4. Řešitelský tým

Posouzení hodnot a kulturního významu památek zahradního umění (*průzkum hodnot, viz kap. II.3.1.*) představuje *specifický odborný průzkum multidisciplinárního charakteru*, vyžadující odpovídající kvalifikační strukturu a dostatečné zkušenosti řešitelů. Metodika v tomto ohledu vychází z požadavků formulovaných Ladislavem Tondlem: "*Kvalifikované, kompetentní (realizovatelné na dostatečné odborné úrovni) hodnocení vyžaduje od subjektů hodnocení dva typy znalostí:*

- *znalost hodnocené entity včetně dostatečné znalosti té domény, do níž daný objekt, entita nebo jinak charakterizovaný objekt hodnocení náleží,*
- *znalost hodnot, kritérií, nároků na úroveň kvality včetně znalostí nejvýše dosažitelné kvality, které lze v dané hodnotící úloze uplatnit.*"⁸⁸

Základní zaměření průzkumu na oblast kulturních památek předurčuje jako jádro realizačního týmu odborníky z oboru památkové péče, památkáře – specialisty na historické zahrady a parky, architektky, urbanisty, archeology. Kromě památkářů by měl řešitelský tým zahrnovat také experty z dalších profesí – historiky, historiky architektury, historiky umění, sociology aj.⁸⁹

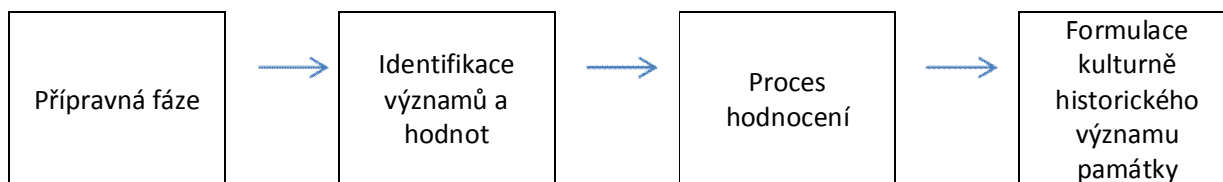
II. 4. Průzkum hodnot památky zahradního umění

Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění doporučuje sled jednotlivých kroků průzkumu hodnot a jejich obsahovou náplň.

Postup je v metodice věcně a časově rozdělen do čtyř fází:

- *přípravná fáze*
- *identifikace významů a hodnot konkrétní památky*
- *proces hodnocení (zjištění různých hodnot památky a vypracování jejich charakteristiky)*
- *specifikace kulturně historického významu památky.*

Schéma č. 2: Fáze průzkumu hodnot památek zahradního umění

⁸⁸ TONDL s. 28.

⁸⁹ Poznávání rozdílných významů a jim odpovídajících znaků téhož objektu se děje metodami jednotlivých vědních disciplín.

II. 4.1. Přípravná fáze průzkumu hodnot

Vlastník nebo správce památky ve spolupráci s expertním týmem (a případně i za účasti specializované geodetické firmy) zpracují zadání procesu hodnocení:

- vymezení předmětu hodnocení (doména) – konkrétní památka zahradního umění
- určení typů posuzovaných hodnot
- stanovení profesní struktury řešitelského týmu
- specifikace výstupů procesu hodnocení
- zajištění vstupních podkladů a externích průzkumů.

Náplní přípravné fáze je organizační a koncepční příprava průzkumu. Zahrnuje shromáždění dostupných podkladů, rozbor specifik zadání průzkumu hodnot památky zadavatelem a stanovení konkrétního postupu tvorby výstupů průzkumu hodnot (aplikace metodiky identifikace hodnot památek zahradního umění).

II. 4.1.1. Využití externích průzkumů v procesu posouzení hodnot památek zahradního umění

V procesu hodnocení dané historické zahrady nebo parku jsou využívány poznatky z dříve realizovaných externích průzkumů.

Vstupní data pro hodnocení památky jsou přebírána z Pasportu památky zahradního umění (výstup zpracované pasportizace památky zahradního umění), Prostorové analýzy objektu památky zahradního umění a dalších analytických dokumentů (především z dendrologického průzkumu, stavebně historického průzkumu). Získaná data jsou v průběhu metodického postupu identifikace hodnot analyzována, interpretována a využita pro proces hodnocení vybraných kritérií znaků hodnot památky na úrovni strukturních prvků, kompozičních jednotek a celku památky zahradního umění.

Uvedené průzkumy poskytují data v pro ně specifických formátech, informační hodnotě a tematickém zaměření. Z této skutečnosti vychází metodický postup identifikace hodnot památek zahradního umění ve výběru posuzovaných znaků hodnot a definici hodnotících kritérií, jež musí umožňovat systematické posouzení podstatných aspektů hodnot památky a omezení vlivu subjektivních hodnotících soudů členů řešitelského týmu.

Tabulka 4. Specifikace dat z externích průzkumů, využitelných při posouzení hodnot památky zahradního umění

Průzkum	Data z průzkumu využitelná při posouzení hodnot památky zahradního umění
Archivní, ikonografické, historické průzkumy	Rešerše archivních pramenů, rešerše ikonografických pramenů, historické studie
Archeologické výzkumy	Prostorová a popisná data zaniklých stavebních objektů
Dendrologický průzkum	Prostorová a popisná data dřevinných vegetačních prvků
Hodnocení dřevinných vegetačních prvků pro účely památkové péče	Výsledky hodnocení dřevinných vegetačních prvků, atributy: – původnost v kompozici památky – historická vhodnost – význam v kompozici
Stavebně historický průzkum	Popisná data charakterizující stavební a historický vývoj a stavebně technický stav památky
Architektonicko-historický průzkum	Popisná data charakterizující architektonický a historický vývoj památky
Pasport památky zahradního umění	– databáze prezentující prostorovou lokalizaci a atributy prvků resp. oddílů v rámci území památky zahradního umění – grafické výstupy – databáze rozšířeného pasportu, obsahující základní identifikační a popisné údaje strukturálních prvků památky zahradního umění (mj. informace o historii, popis objektu, technický stav, navrhovaná opatření)
Prostorová analýza památky zahradního umění	– popis vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění (vymezení kompozičních jednotek) – databáze prezentující prostorové vztahy v rámci území památky zahradního umění a její vztahy vůči okolní krajině – grafické výstupy prezentující vizuální a prostorové vztahy v rámci území památky zahradního umění a vůči okolní krajině – textová část dokumentu prostorové analýzy s tabulkovým přehledem identifikovaných jevů

II. 4.2. Identifikační fáze průzkumu hodnot

Věcná náplň identifikační fáze zahrnuje:

- doplňující rešerše primárních a sekundárních zdrojů
- interpretace poznatků externích průzkumů a zjištění vlastní rešerše
- určení významu památky (identifikace dílčích významů dané památky jako typu hodnoty)
- identifikace znaků památky, jež tyto hodnoty zprostředkovávají
- určení hodnotících funkcí (kritérií), které mají být pro hodnocení znaků použity
- stanovení hodnotících postupů, které budou použity pro tvorbu konečného hodnocení (formulaci komplexní hodnoty)

II. 4.2.1. Doplnující rešerše primárních a sekundárních zdrojů

Rešerše dostupných zdrojů informací ke stavebně historickému vývoji památky je standardní součástí průzkumů Pasportu památky zahradního umění (výstup zpracované pasportizace památky zahradního umění), Prostorové analýzy památky zahradního umění, stavebně historických průzkumů a architektonicko-historického průzkumu památek zahradní architektury.⁹⁰ Při přípravě procesu hodnocení památky zahradního umění je rešerše standardně přebírána z těchto výše uvedených průzkumů.

V odůvodněných případech je požadované doplnění poznatků o stavebním a historickém vývoji památky zajišťováno pořízením vlastní rešerše v potřebném rozsahu.

Cílem rešerše je shromáždění veškerých dostupných údajů o stavebním a uměleckém vývoji památky zahradního umění z archivních i současných pramenů, především z historických mapových a plánových podkladů, ikonografie a podobně, např.:

- archivní plánová dokumentace památky zahradního umění,
- mapa I., II. a III. vojenského mapování,
- mapy Stablního katastru,
- historické mapy panství,
- letecké snímkování kolem roku 1950 – VGHMÚř Dobruška,
- aktový materiál, především z fondů příslušného velkostatku,
- ikonografické prameny (dobová vyobrazení památky zahradního umění: malby, grafiky atd.), fotodokumentace (dobové fotografie a pohlednice).

V průzkumech památek zahradního umění představují významný zdroj poznatků o historickém a stavebním vývoji památek i jejich prostředí

⁹⁰ PEŠTA a kol. 2014.

- výsledky archeologických výzkumů ve zkoumaném území památky zahradního umění včetně v posledním období stále více využívaných nedestruktivních archeologických metod výsledků průzkumů krajinné archeologie (letecká archeologie, dálkový archeologický průzkum krajiny a 3D výškopisné mapování zemského povrchu jako aplikace leteckého laserového skenování - snímkování LIDAR)⁹¹
- zpracované průzkumy památkové péče (SHP, zprávy z archeologických výzkumů apod.).

Úspěšnost terénního průzkumu je do značné míry závislá na dobré přípravě a zevrubném poznání stavební historie objektu. Rešerše ke stavebně historickému vývoji je cenným zdrojem informací v případě prostorové identifikace torzálně dochovaných nebo zaniklých strukturálních prvků památek zahradního umění. Členové týmu pracující v terénu by měli mít již v předstihu základní přehled o tom, s kterými strukturálními prvky se v památce zahradního umění setkají a které strukturální prvky objektu již zanikly, nicméně je možné v objektu nalézt stopy jejich existence.

V rámci zpracování rešerše ke stavebně historickému vývoji památky je účelné provést rešerši sekundárních pramenů.

II.4.2.2. Interpretace poznatků externích průzkumů a zjištění vlastní rešerše

Cílem interpretace poznatků externích průzkumů a zjištění vlastní rešerše je sestavit přehled historického vývoje hodnocené památky se zřetelem ke změnám, které v historickém vývoji objektu mohly významně zasáhnout hlavní nositele (znaky) hodnot památky – reliéf, vodní prvky, rostliny a jejich soubory, stavební objekty, umělecká a umělecko-řemeslná díla, vybavenost, archeologickou situaci, půdorysný rozvrh a kompozici.

Poznatky a informace je účelné zpracovat a vytřídit z hlediska jejich výpovědní hodnoty ve vztahu ve vztahu k celku památky zahradního umění a jeho prostředí, k dílčím kompozičním jednotkám nebo konkrétním strukturálním prvkům památky.

II. 4.2.3. Určení významů (typů hodnot) památky zahradního umění

Význam vyjadřuje typ hodnoty, kterou má památka (nebo její dílčí entita) pro vnímatele, resp. pro hodnotitele. Hodnota památky následně může být posouzena jako míra jejího významu.

Významy památek zahradního umění není možné stanovit univerzálně vzhledem k bohaté typologii tohoto segmentu památkového fondu (viz kap. II. 3.1.1.). Významy je proto nezbytné identifikovat pro každou hodnocenou památku samostatně s přihlédnutím k jejímu druhu, historickému vývoji, aktuálnímu stavu, funkčnímu využití, prostředí a dalších aspektů, které utvářejí její hodnotu.

⁹¹ Např. KUNA 2004, CURRIE 2005, GOJDA 2011, GOJDA ET AL. 2015, MALEK 2013)

Památky zahradního umění jsou vnímány prostřednictvím významů:

- obecných pro všechny památky, např. *"historické poznání, estetické působení, krajinotvorný efekt, objekt identity, politický symbol, ekonomický zdroj atd.,"*⁹² městotvorný efekt aj.
- hortikulturálních významů specifických právě pro památky zahradního umění, např. význam památky pro dějiny zahradního umění, význam sbírek rostlin jako svědectví historické zahradní kultury aj.

Identifikované významy jsou v ideálním případě popisovány a analyzovány metodami jednotlivých disciplin. Tato skutečnost by měla být zohledněna v profesní skladbě řešitelského týmu.

Pro identifikaci významů památek je v metodice identifikace hodnot památek zahradního umění využita typologie hodnot památek, vypracovaná Randallem Masonem v jeho konceptu metody posouzení významů a hodnot památek.⁹³

Masonem definovaná kategorie sociokulturních hodnot v podstatě odpovídá v českém prostředí používanému konceptu kulturně historických hodnot a zahrnuje typy hodnot:

- historická hodnota
- kulturní hodnota
- sociální hodnota
- duchovní hodnota
- estetická hodnota.

⁹² JESENSKÝ 2012, s. 2.

⁹³ MASON 2002, s. 10.

Tabulka č. 5: Příklady významů představujících specifické typy hodnot

Význam památky (typ hodnoty)	Discipliny identifikující významy památky	Hodnota
Historický význam (zdroj historického poznání, hodnota historického dokumentu)	historické discipliny	Historická – přímá
Význam památky jako díla zahradního umění	uměnovědné discipliny	Historická – přímá
Vzácnost (ojedinělost) památky	uměnovědné discipliny, statistika	Historická – nepřímá
Stáří památky	Historické a uměnovědné discipliny	Historická – nepřímá
Historický kontext památky s dějinným vývojem společnosti (vazby památky s významnou historickou událostí, osobností, uměleckým dílem)	historické discipliny	Historická – nepřímá
Politický symbol	sociologie	kulturní
Ojedinělost technologie vzniku památky	dějiny vědy a techniky	kulturní
Hortikulturální význam (význam rostlin a/nebo sbírek rostlin jako svědectví historické zahradní kultury)	dějiny vědy a techniky	kulturní
Tradice specifických hortikulturálních řemeslných postupů	dějiny vědy a techniky	kulturní
Památka jako objekt identity	sociologie	sociální
Zahrada jako místo slavností	historické discipliny, sociologie	sociální
Kontext památky s duchovními resp. náboženskými významy	Humanitní, sociologické discipliny	duchovní
Vizuální působení památky	estetika, dějiny umění	estetická
Význam krajínovorného působení památky	dějiny architektury a urbanismu	estetická

Památkový zákon⁹⁴ stanoví, že za kulturní památku lze prohlásit nemovité věci, které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem. Z toho vyplývá oprávněnost postupu identifikace historických hodnot památek zahradního umění („parků a zahrad“⁹⁵), jež jim jsou přiznávány ve vazbě na význam krajiny, asociovaný s takovými hodnotami, zejména:⁹⁶

- s významnými historickými událostmi,
příklad: Zámecký park ve Slavkově – místo spojené s významnou historickou událostí (bitvou u Slavkova v roce 1805),
- s duchovním významem míst,
příklad: Praha – Zahrada kláštera v Břevnově, Markétská zahrada,
- s významnou historickou osobností,
příklady: Žižkův dub v zámeckém parku v Krásném Dvoře u Podbořan, Strž – Zahrada vily Karla Čapka; Zámecký park v Sychrově, spojený se životem Antonína Dvořáka),
- s významnými uměleckými, např. literárními díly,
příklad: Zámecký park v Ratibořicích, zahrady a Babiččino údolí – památka zahradního umění spojená s dějem literárního díla Babička Boženy Němcové.

II.4.2.4. Nehmotné kulturní dědictví vázané na památky zahradního umění

Na konkrétní objekt památky zahradního umění mohou být vázány nehmotné jevy, jež mohou hypoteticky naplňovat znaky statku nehmotného kulturního dědictví definované v Úmluvě o zachování nemateriálního kulturního dědictví. Článek 2 Úmluvy stanovuje, že: *"Nemateriálním kulturním dědictvím se rozumí zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, jakož i nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společenství, skupiny či jednotlivci považují za součást svého kulturního dědictví."*⁹⁷

Potenciální nehmotné dědictví historických zahrad a parků představují například:

- rozpoznané tradice slavnostních událostí (zahrady a parky byly v minulosti místy společenského života a dějištěm slavnostních událostí)
- nebo živé tradice specifických řemeslných postupů náležející do historické zahradní kultury (např. specifické dovednosti, technologie, tradiční řemeslné postupy).

Identifikace nehmotného kulturního dědictví není předmětem předkládané metodiky.

II. 4.2.5. Identifikace znaků hodnot památky

Znaky hodnot památky jsou identifikovány vždy v konkrétní hodnocené památce pro typy hodnot, jež byly rozpoznány během kroku určení významu této památky. Metodika při identifikaci znaků hodnot památek zahradního umění vychází z textu Florentské charty. Charta uvádí charakteristické vlastnosti historické

⁹⁴ §2 odst. 1b zákona č. 20/1987 Sb.

⁹⁵ Parky a zahrady jsou zahrnovány do kategorie komponované kulturní krajiny navržené a vytvářené záměrně člověkem, viz ICOMOS 2005, příloha 3.

⁹⁶ Tématem míst s duchovními významy se zabýval Jiří Kupka, viz práce: KUPKA, Jiří. *Krajiny kulturní a historické. Vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. ČVUT Praha 2010. ISBN 978-80-01-04653-1.

⁹⁷ UNESCO 2003, s. 3

zahrady, pro které je považována za památku a přesně specifikuje její architektonickou kompozici:

"Historická zahrada je architektonická kompozice, jejíž materiál je především rostlinný, tudíž živý a jako takový pomíjící a obnovitelný. Do architektonické kompozice historické zahrady patří:

- její plán včetně vegetační složky a její reliéf*
- její rostlinná hmota: dřeviny, jejich objem, barevnost, rozmístění, vzájemné poměry*
- její stavební či dekorativní prvky*
- její tekoucí i stojaté vody s příslušným zrcadlením."*

Znaky zprostředkávající hodnoty památky zahradního umění jsou tedy především její hmotná substance a koncepce jejího prostorového utváření (půdorysný rozvrh a kompozice):

- reliéf
- voda
- rostliny, historicky vzniklé soubory rostlin a/nebo jejich sbírky
- stavební objekty, umělecká a umělecko-řemeslná díla, vybavenost
- archeologická situace
- půdorysný rozvrh (dispozice)
- kompozice jako síť významových, vizuálních a estetických vazeb.

Znaky hodnot památky se hodnotí podle míry jejich autenticity a integrity. Specifickým případem je hodnota ojedinělosti prvku nebo části památky, jež je určována na základě četnosti jejich výskytu v kontextu památek zahradního umění v ČR.

Součástí zkoumání hodnotového stavu konkrétní památky zahradního umění je zhodnocení vazeb mezi památkou a jejím prostředím (okolní krajinou).

II.4.2.6. Určení kritérií pro posuzování znaků hodnot památky

Kritérium je ve své podstatě hodnotící funkcí, jež má být pro hodnocení znaku použita.

Primárními úlohami památkové péče o historické zahrady a parky jsou ochrana jejich hmotné substance a péče o udržení jejich vizuální integrity. S ohledem na to jsou kritéria znaků hodnot definována především s uplatněním klasického konceptu autenticity a posuzování integrity.

Tabulka 6: Příklady určení kritérií pro posuzování znaků hodnot památky

<i>Typ hodnoty památky</i>	<i>Znaky hodnoty památky</i>	<i>Kritérium</i>
Zdroj historického poznání	Archeologická situace	<i>Historická integrita</i>
Hodnota historického dokumentu	Strukturální prvky vodní strukturální prvky reliéfu	<i>Historická integrita</i>
Hodnota historického dokumentu	Vegetační strukturální prvky s minimální mírou tvůrčího vstupu	<i>Historická integrita</i>
Hodnota historického dokumentu	Dřevinné vegetační strukturální prvky koncepčně utvářené	<i>Autenticita materiální substance</i> <i>Autenticita prostorových parametrů</i> <i>Historická integrita</i>
Hodnota <i>kulturního díla</i>	Dřevinné vegetační strukturální prvky koncepčně utvářené	<i>Autenticita koncepce</i>
Hodnota <i>kulturního díla</i>	Půdorysný rozvrh a kompozice	<i>Autenticita koncepce</i>
Hodnota historického dokumentu	Stavební objekty, umělecká a uměleckořemeslná díla, vybavenost	<i>Autenticita hmotné substance</i>
Hodnota historického dokumentu	Funkční využití stavebních objektů, kompozičních jednotek, celku památky zahradního umění	<i>Autenticita funkce</i>
Hodnota vzácnosti	Strukturální prvky a části památky	<i>Ojedinelost</i>
Hodnota souvztažnosti památky s jejím prostředím	Vazby mezi památkou a jejím prostředím (okolní krajinou)	<i>Významnost role památky v nadřazeném celku</i>

II.4.2.7. Indikátory hodnot památek zahradního umění

Kulturně historické a také přírodní hodnoty historických zahrad a parků jsou často legislativně chráněny zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, resp. zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Konkrétní institut legislativní ochrany (např. skutečnost, že strom rostoucí v historické zahradě je chráněn jako *památný strom* podle § 46, odst. 1, zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny) nelze považovat za hodnotu památky. Dotyčný strom představuje znak hodnoty památky (dané historické zahrady) a uvedený institut legislativní ochrany tohoto stromu lze chápat jako indikátor přírodní hodnoty historické zahrady. Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění v tomto ohledu navazuje na koncept identifikace a hodnocení krajinného rázu, vypracovaný Ivanem Vorlem a Jiřím Kupkou.⁹⁸

⁹⁸ VOREL; KUPKA 2011, s. 98, 106n.

Tabulka č.7: Indikátory kulturně historických a přírodních hodnot

Hodnocená úroveň hmotné struktury památky zahradního umění	Hodnoty	Režim legislativní ochrany hmotného nositele hodnoty	Obvyklé formy institutu legislativní ochrany
Strukturální prvek, kompoziční jednotka, památka (celek památky zahradního umění)	kulturně historické	zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči	NKP, KP, APR, MPR, VPR, MPZ, VPZ, KPZ, OP památky, OP chráněného území, UNESCO
Obvykle přírodní složka památky zahradního umění, památka (celek památky zahradního umění), strukturální prvek	přírodní	zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	NP, CHKO, NPR, NPP, PR, PP, EVL, PO, PPK, prvek ÚSES, VKP, památné stromy

II. 4.3. Hodnotící fáze průzkumu hodnot

Hledisko systematičnosti a racionálnosti hodnotícího procesu vyžaduje, aby se v identifikaci hodnot památky postupovalo od hodnocení na úrovni strukturálních prvků, přes hodnocení na úrovni kompozičních jednotek až po hodnocení na úrovni celku památky zahradního umění památky.

Je třeba respektovat složitost kompoziční skladby památek zahradního umění, kdy i jednotlivý strukturální prvek může mít nezastupitelnou roli v kompozici celku památky, může významně spoluutvářet hodnotu památky i její kulturní identitu.

Předmětem posouzení je autenticita znaků hodnot památky, integrita památky a její aktuální hodnotový stav. Výstupy procesu hodnocení jsou v další fázi průzkumu využity pro specifikaci kulturně historického významu hodnocené památky.

V konkrétní situaci průzkumu hodnot památky je účelné brát v úvahu hledisko přiměřenosti průzkumu a průzkum provést ve zjednodušeném rozsahu. Zjednodušený postup průzkumu je vhodný pro památky relativně malého prostorového měřítka, památky s relativně málo komplikovaným historickým vývojem.

Hodnotící fáze (posouzení hodnot) zahrnuje terénní průzkum, posouzení a mapování hodnot památky. Následuje po fázi identifikace významů a hodnot památky a představuje "vyjádření hodnotového postoje hodnotitele, který rozhoduje o míře hodnoty."⁹⁹

V procesu hodnocením jednotlivým významům přisuzujeme konkrétní hodnotu, její míru a tím některé významy vyzdvihujeme a jiné potlačujeme.

*"Památkové hodnocení je dobovým subjektivním stanoviskem, a zároveň součástí činnosti záměrné realizace hodnot (ztotožněním se s nimi), ve které tyto hodnoty hrají roli motivace. Ideálně tak hodnocení již není činností vědeckou. Vědecky však můžeme hodnocení objektivizovat racionálním zjišťováním a předvídáním důsledků jednání motivovaného daným hodnocením a jejich porovnávání se zvolenými cíli tohoto jednání. Tyto cíle jsou přitom kritériem hodnocení."*¹⁰⁰

Hodnota konkrétní památky zahradního umění památky je dána relativní hodnotou, která je různým památkám zahradního umění přisuzována.

II.4.3.1. Posouzení kritérií znaků hodnot na úrovni strukturálního prvku

Strukturální prvky památky mohou představovat znaky (atributy) kulturně historické hodnoty památky. V procesu hodnocení památky se posuzují kritéria znaků hodnot (určená v předchozí identifikační fázi) v porovnání současného stavu s hodnověrně doloženým stavem v minulosti.

Výsledky posouzení vyjadřují racionální soud hodnotitelů, do jaké míry konkrétní znak aktuálně zprostředkovává určitou hodnotu památky.

II. 4.3.1.1. Přírodní strukturální prvky vodní a prvky reliéfu

Příklady strukturálních prvků vodních: jezero, jezírko, peřej, potok, vodopád, vodoteč, řeka, pramen. Příklady strukturálních prvků reliéfu: balvan, kámen, skála, skalní výchoz, jeskyně, výklenek skalní.

Jsou to přírodní prvky, jež byly zapojeny do kompoziční struktury historické zahrady (parku) a nebyly podstatně upraveny, resp. transformovány – podíl tvůrčího vstupu je relativně malý. (např. říčka Stropnice v Tereziině údolí u Nových hradů, skály a skalní výchozy v Alpinu v Průhonickém zámeckém parku).

Tyto přírodní prvky jsou z hlediska hmotné substance obvykle významně autentické. V posouzení hodnotového stavu (jak jsou schopny zprostředkovávat kulturně historické hodnoty památky) je účelné posuzovat jejich historickou integritu.

⁹⁹ TONDL 1999, s. 1.

¹⁰⁰ Tamtéž s. 2.

Tabulka č. 8: Znaký hodnot přírodních strukturálních prvků vodních a prvků reliéfu

Znaký hodnoty	Kritéria znaků hodnot	Posuzovací stupnice
Strukturální prvky vodní strukturální prvky reliéfu	<i>Historická integrita</i>	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)

Kritérium *historická integrita* vyjadřuje míru nedotčenosti strukturálních prvků vodních a strukturálních prvků reliéfu negativními vlivy spojenými s vývojem (změny v čase jejího historického vývoje) a/nebo negativními vlivy spojenými s jejich nedostatečnou údržbou.

II. 4.3.1.2. Přírodní strukturální prvky vegetační s minimální mírou tvůrčího vstupu

Příklady prvků: mokřad, přírodě blízké společenstvo, nálet a nárost, plocha bez vegetačního krytu, ruderalní porost.

Tyto strukturální prvky mohou v konkrétních památkách představovat autentické původní prvky, jež tvoří součást jejich historicky vzniklé kompoziční struktury a jsou schopny zprostředkovávat kulturně historické hodnoty památky.

V jiném případě (a statisticky významně častěji) se tyto strukturální prvky v historických zahradách a parcích objevují až v současné době – jako důsledek nedostatků v údržbové péči o porosty dřevin nebo v údržbě vodohospodářského systému dané zahrady (resp. parku). Potom je vždy nutno hodnotit stav plochy ve vztahu k typu prvku, doloženému předchozími průzkumy (např. podmáčená louka nebude hodnocena jako kvalitní mokřad, ale jako poškozená louka).

Tyto strukturální prvky mohou mít i přírodní hodnotu, ale primární zřetel je nutno směřovat k uchování autentické hmotné substance památky a jejich kompozičních hodnot.

Tabulka č. 9: Znaký hodnot vegetačních strukturálních prvků s minimální mírou tvůrčího vstupu

Znaký hodnoty	Kritéria znaků hodnot	Posuzovací stupnice
Vegetační strukturální prvky s minimální mírou tvůrčího vstupu	<i>Historická integrita</i>	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)

Kritérium *historická integrita* vyjadřuje míru nedotčenosti vegetačních strukturálních prvků negativními vlivy spojenými s vývojem (změny v čase jejího historického vývoje) a/nebo negativními vlivy spojenými s jejich nedostatečnou údržbou.

II. 4.3.1.3. Přírodní strukturální prvky vegetační dřevinné koncepčně utvářené

Příklady prvků: pokryvné výsadby, skupiny keřů, keře, stromy, živé ploty, popínavé dřeviny, skupiny stromů, skupiny dřevin, porosty dřevin, sady ovocné, chmelnice, plantáže dřevin, lesní porost, vinice.

Tato dílčí skupina dřevinných vegetačních strukturálních prvků zahrnuje SP utvářené podstatnou (vysokou) mírou tvůrčím vstupem (tvůrce, udržovatele, uživatele díla – památky).

Metodika využívá pro identifikaci hodnot koncepčně utvářených dřevinných vegetačních strukturálních prvků jako zdroj dat externí průzkumy:

- pasport památky zahradního umění (identifikační prostorová data, atributová popisná data): ID prvku, typ prvku, svažitost, Dendro ID, technický stav, opatření, datace, popis prvku,¹⁰¹
- pasport objektu zeleně (zpracovaný dle metodiky ONDŘEJOVÁ 1986),
- dendrologický průzkum (identifikační, taxační, popisná, kvalitativní data),¹⁰²
- dendrologický průzkum – modul hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče,¹⁰³ (data hodnocení atributů *Původnost dřevin v kompozici*,¹⁰⁴ *Význam dřevin v kompozici*).¹⁰⁵

¹⁰¹ viz OLŠAN; ŠNEJD; EHRICH; KŘESADLOVÁ; PAVLÁTOVÁ 2015. Pro vybrané prvky památky se zpracovávají karty prvků pasportu. Formulář karty umožňuje vložení popisných dat relevantních v oboru památkové péče a je určen pro využití v agendě správce památky a jako informační báze pro další památkové průzkumy. Základní sledované parametry jsou převzaty z databáze projektu GIS – lokalizace, typ prvku, příslušnost k oddílu atd. Karta navíc obsahuje rozšířené textové popisy vybraných parametrů, zejména historie (datace, autor, vývoj), a podrobnější popis materiálového a druhového složení prvku. Zahřmota je také fotodokumentace, výčet souvisejících archivních podkladů apod.

¹⁰² ŠIMEK 2001.

¹⁰³ PEJCHAL; ŠIMEK 2012.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 49–50. V pojetí autorů metodiky se *"atributem Původnost dřevin v kompozici ...posuzuje originálnost (původnost) substance a z ní vyplývající hodnota stáří, tedy fyzická existence DVP (dřevinného vegetačního prvku) od zvoleného období v minulosti do současnosti. Toto období, ke kterému se původnost vztahuje, se stanoví na základě analýzy historického vývoje kompozice objektu či jeho části."* Autoři metodiky uvádějí, že *"v rámci jednoho objektu může být účelné toto hodnocení provést i pro více vývojových etap a tak, mimo jiné, získat informace o proměnách, které v minulosti nastaly."*

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 51. Podle autorů metodiky *"Atribut vyjadřuje význam DVP (dřevinného vegetačního prvku) pro kompozici památky zahradní a krajinářské architektury, vyplývající z jeho lokalizace. Původnost v kompozici, historická vhodnost a dendrologický potenciál v tomto hodnocení nejsou zahrnuty."*

Tabulka č. 10: Znaký hodnot dřevinných vegetačních strukturálních prvků koncepčně utvářených

Znaký hodnoty	Kritéria znaků hodnot	Posuzovací stupnice
Dřevinné vegetační strukturální prvky koncepčně utvářené	<i>Autenticita koncepce</i>	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)
	<i>Autenticita materiální substance</i>	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)
	<i>Autenticita prostorových parametrů</i>	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)
	<i>Historická integrita</i>	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)
	<i>Ojedinělost</i>	ojedinělý (1), nezjištěno (0)

Kritérium *autenticita koncepce* zahrnuje posouzení míry původnosti koncepce dřevinného vegetačního prvku v jejích dílčích aspektech – původnosti formy, původnosti pěstebního tvaru dřevinného prvku a původnosti jeho pozice v prostoru památky.

Kritérium *autenticita materiální substance* vyjadřuje posouzení míry původnosti hmotné substance dřevinného prvku.

Kritérium *autenticita prostorových parametrů* vyjadřuje posouzení míry původnosti prostorových parametrů dřevinných prvků ve srovnání s hodnověrně doloženou původní historickou koncepcí.

Kritérium *historická integrita* vyjadřuje posouzení míry nedotčenosti dřevinných prvků negativními vlivy spojenými s vývojem (změny v čase jejího historického vývoje) a/nebo negativními vlivy spojenými s jejich nedostatečnou údržbou. Posuzovací stupnice kritéria *historická integrita* umožňuje klasifikaci strukturálních prvků, které jsou výsledkem transformace památky nebo nového tvůrčího vstupu.

Kritérium *ojedinělost* vyjadřuje posouzení míry ojedinělosti dřevinného prvku v kontextu památek zahradního umění na území ČR na základě vyhodnocení četnosti jeho výskytu – aspekt relativní typologické vzácnosti prvku.

II. 4.3.1.4. Ostatní vegetační strukturální prvky koncepčně utvářené s vysokou mírou tvůrčího vstupu

Příklady: trávničky, záhony, bylinný pokryv, předzahrádka, zeleninový záhon

Tabulka č. 11: Znak hodnot ostatních vegetačních strukturálních prvků koncepčně utvářených s vysokou mírou tvůrčího vstupu

Znak hodnoty	Kritéria znaků hodnot	Posuzovací stupnice
Ostatní vegetační strukturální prvky	<i>Autenticita koncepce</i>	vysoká (3), snižená (2), nízká (1), nulová (0)
	<i>Autenticita materiální substance</i>	vysoká (3), snižená (2), nízká (1), nulová (0)
	<i>Historická integrita</i>	vysoká (3), snižená (2), nízká (1), nulová (0)
	<i>Ojedinělost</i>	ojedinělý (1), nezjištěno (0)

Kritérium *autenticita koncepce* zahrnuje posouzení míry původnosti koncepce vegetačního prvku v jejích dílčích aspektech – původnosti formy včetně principů vnitřní struktury prvku (např. původnost typu vnitřní struktury květinového záhonu) a původnosti jeho pozice v prostoru památky.

Kritérium *autenticita materiální substance* vyjadřuje posouzení míry původnosti hmotné substance vegetačního prvku (např. autenticita druhového složení květinového záhonu a materiálová autenticita prvků vymezujících jeho okraj).

Kritérium *historická integrita* vyjadřuje posouzení míry nedotčenosti ostatních vegetačních prvků negativními vlivy spojenými s vývojem (změny v čase jejího historického vývoje) a/nebo negativními vlivy spojenými s jejich nedostatečnou údržbou. Posuzovací stupnice kritéria *historická integrita* umožňuje klasifikaci strukturálních prvků, které jsou výsledkem transformace památky nebo nového tvůrčího vstupu.

Kritérium *ojedinělost* vyjadřuje posouzení míry ojedinělosti ostatního vegetačního prvku v kontextu památek zahradního umění na území ČR na základě vyhodnocení četnosti jeho výskytu – aspekt relativní typologické vzácnosti prvku

II. 4.3.1.5. Umělé strukturální prvky

Příklady: stavební strukturální prvky, umělecké a umělecko-řemeslné prvky, prvky vybavenosti.

Tabulka č. 12: Znaký hodnot umělých strukturálních prvků

Znaký hodnoty	Kritéria znaků hodnot	Posuzovací stupnice
Stavební strukturální prvky, umělecké a umělecko-řemeslné prvky, prvky vybavenosti	<i>Autenticita koncepce</i>	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)
	<i>Autenticita materiální substance</i>	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)
	<i>Historická integrita</i>	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)
	<i>Významnost prvku z hlediska jeho umělecké hodnoty</i>	velmi vysoká (3), vysoká (2), průměrná (1), nevýznamná (0)
	<i>Ojedinělost</i>	ojedinělý (1), nezjištěno (0)

Kritérium *autenticita koncepce* zahrnuje posouzení míry původnosti koncepce prvku v jejích dílčích aspektech – původnosti koncepce celého prvku a rovněž původnosti jeho detailního architektonického, uměleckého nebo řemeslného ztvárnění a původnosti koncepce role prvku v prostoru památky.

Kritérium *autenticita materiální substance* vyjadřuje posouzení míry původnosti hmotné substance prvku.

Kritérium *historická integrita* vyjadřuje posouzení míry nedotčenosti prvku negativními vlivy spojenými s vývojem (změny v čase jejího historického vývoje) a/nebo negativními vlivy spojenými s jejich nedostatečnou údržbou. Posuzovací stupnice kritéria *historická integrita* umožňuje klasifikaci strukturálních prvků, které jsou výsledkem transformace památky nebo nového tvůrčího vstupu.

Kritérium *Významnost prvku z hlediska jeho umělecké hodnoty a/nebo jedinečnost tvůrčího výkonu* vyjadřuje posouzení relativní významnosti prvku v kontextu památek zahradního umění na území ČR z hlediska jeho umělecké hodnoty.

Kritérium *ojedinělost* vyjadřuje posouzení míry ojedinělosti prvku v kontextu památek zahradního umění na území ČR na základě vyhodnocení četnosti jeho výskytu – aspekt relativní typologické vzácnosti prvku.

II.4.3.2. Posouzení kritérií znaků hodnot na úrovni kompozičních jednotek

Kompoziční jednotka je prostorově vymezená část památky, soubor strukturálních prvků, vyznačující se:

- vnitřními kompozičními vazbami,
- kompozičními vazbami vůči jiným kompozičním jednotkám,
- kompozičními vazbami vůči okolí památky.

Princip hodnocení na úrovni kompozičních jednotek:

- nehodnotí se kompoziční jednotky samy o sobě (jako celek), ale posuzují se znaky, které zprostředkovávají hodnoty památky na úrovni konkrétní kompoziční jednotky: hlavní kategorie strukturálních prvků jako nositelé významů,

hodnotí se vnitřní struktura kompoziční jednotky a vazby kompoziční jednotky v rámci památky a vůči okolí památky.

Tabulka č. 13: Znaky hodnocené na úrovni kompozičních jednotek

Znaky na úrovni KJ	Kritéria znaků hodnot	Posuzovací stupnice
Archeologická situace	<i>Historická integrita archeologické situace</i>	vysoká (3), snižená (2), nízká (1), nulová (0)
Soubor vegetačních strukturálních prvků	<i>Historická integrita souboru vegetačních strukturálních prvků</i>	vysoká (3), snižená (2), nízká (1), nulová (0)
Soubor umělých strukturálních prvků	<i>Historická integrita souboru umělých strukturálních prvků</i>	vysoká (3), snižená (2), nízká (1), nulová (0)
Kompozice	<i>Významnost kompozice z hlediska její kvality a umělecké hodnoty</i>	velmi vysoká (3), vysoká (2), průměrná (1), nevýznamná (0)

Tabulka č. 14: Kritéria souhrnného hodnocení na úrovni kompoziční jednotky

Souhrnná hodnotící kritéria	Definice kritérií	Posuzovací stupnice
<i>Historická integrita kompoziční jednotky</i>	Míra nedotčenosti struktury a funkce kompoziční jednotky, jež je výsledkem změn její struktury a funkčního využití v čase	vysoká (3), snižená (2), nízká (1), nulová (0)
<i>Ojedinělost</i>	Typologická vzácnost kompoziční jednotky v kontextu památek zahradního umění v ČR	ojedinělá (1), nezjištěna (0);

V posouzení kritéria ojedinělost nejsou zahrnuty výsledky zhodnocení umělecké hodnoty, kritérium je založeno na statistické vzácnosti architektonického typu posuzované kompoziční jednotky.

II.4.3.3. Posouzení kritérií znaků hodnot prostředí památky zahradního umění

Územní rozsah hodnoceného prostředí je stanovován individuálně na základě vyhodnocení struktury krajiny v okolí památky zahradního umění a má v zásadě zahrnovat celý rozsah vizuální scény hodnocené památky.

Prostředí památky je hodnoceno kritérii, posuzujícími různé aspekty jeho integrity. Doporučená kritéria hodnocení prostředí památky jsou uvedena níže v tabulce č. 15.

Tabulka č. 15: Kritéria pro posouzení hodnot prostředí památky

Hodnotící kritéria	Definice kritérií	Posuzovací stupnice
<i>Historická integrita</i>	Míra nedotčenosti historicky vzniklé struktury a funkce prostředí památky	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)
<i>Vizuální integrita</i>	Míra nedotčenosti vizuální scény prostředí památky, jež je výsledkem změn jeho struktury a funkčního využití v čase.	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)

Kritérium *historická integrita* zahrnuje hodnocení míry nedotčenosti historicky vzniklé struktury prostředí památky

Kritérium *vizuální integrita* zahrnuje hodnocení míry nedotčenosti vizuální scény prostředí památky, jež je výsledkem změn jeho struktury a funkčního využití v čase.

II.4.3.4. Souhrnné hodnocení památky zahradního umění

Souhrnné hodnocení památky z hlediska přítomnosti kulturně historických hodnot je závěrečným výkonem v rámci hodnotící fáze průzkumu hodnot památky zahradního umění. Předmětem hodnocení jsou vybraná kritéria přímých a nepřímých hodnot památky.

Tabulka č. 16: Kritéria přímých hodnot památek zahradního umění

Hodnotící kritéria	Definice kritérií	Posuzovací stupnice
<i>Funkční integrita památky</i>	Míra kontinuity historicky vzniklých funkcí památky	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)
<i>Historická integrita památky</i>	Míra nedotčenosti struktur y objektu	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)
<i>Vizuální integrita památky</i>	Míra nedotčenosti vizuální scény památky	vysoká (3), snížená (2), nízká (1), nulová (0)
<i>Významnost památky jako díla zahradního umění</i>	Míra významnosti památky jako díla zahradního umění; kritérium zahrnuje posouzení kompozice, umělecké hodnoty stavebních strukturálních prvků, uměleckých a umělecko-řemeslných strukturálních prvků památky	velmi vysoká (3), vysoká (2), průměrná (1), nevýznamná (0)

Tabulka č. 17: Kritéria nepřímých hodnot památek zahradního umění

Hodnotící kritéria	Definice kritérií	Posuzovací stupnice
<i>Hortikulturální významnost památky¹⁰⁶</i>	Míra hortikulturální významnosti vegetačních strukturálních prvků a/nebo sbírek rostlin	velmi vysoká (3), vysoká (2), průměrná (1), nevýznamná (0)
<i>Významnost krajínovorného působení památky</i>	Míra významnosti role památky v krajinném kontextu	velmi vysoká (3), vysoká (2), průměrná (1), nevýznamná (0)
<i>Významnost historického kontextu památky</i>	Míra významnosti vazby památky s významnou historickou událostí, osobností, uměleckým dílem	ano (1), nezjištěna (0)

¹⁰⁶ Význam pro historii zahradní kultury a obor zahradnictví (*horticultura* – lat. výraz pro zahradnictví)

Výstupem souhrnného hodnocení jsou písemný elaborát a mapy identifikace hodnot.

Písemný elaborát souhrnného hodnocení památky zahradního umění obsahuje charakteristiku znaků jejích specifických kulturně historických hodnot. Charakteristika znaků s uvedením míry, jakou zprostředkovávají hodnotu památky, musí být dostatečně konkrétní, aby umožňovala sledování jejích změn v budoucnosti. Příklad písemného elaborátu souhrnného hodnocení památky zahradního umění je uveden v příloze č. 3 metodiky.

Mapy identifikace hodnot jsou vytvářeny jako výstupy z databáze průzkumu hodnot v rámci samostatného mapového projektu. Doporučení k tvorbě map identifikace hodnot památky zahradního umění jsou uvedeny v kapitole II.4.5.

II.4.5. Tvorba mapových výstupů průzkumu hodnot památky zahradního umění

Tematické mapy konkrétní památky využívají analýzy reálného stavu hmotné podstaty památky i zjištěné zákonitosti a vazby jak uvnitř zahrady, tak i její komunikace a interakce s okolní krajinou. V mapě mohou být prezentovány jevy ovlivňující hodnoty památky, zjištěné v externích průzkumech (především v prostorové analýze památky). Jedná se jak o grafické znázornění identifikovaných pozitivních jevů, tak rušivých jevů a závad, které byly vneseny do památky a jejího prostředí v rámci vývoje.

Tematická mapa identifikace hodnot konkrétní památky přináší souhrn důležitých znalostí využitelných pro další plánování péče a případnou obnovu památky, ale i pro prezentaci a vzdělávání s cílem zvýšit zájem společnosti participovat při ochraně této specifické oblasti kulturního dědictví: zahradního umění, krajinářské architektury, kulturní krajiny obecně.

II.4.5.1. Tvorba map identifikace hodnot památek zahradního umění

Mapa je obvykle vytvářena jako mapový projekt GIS a obsahuje tyto skupiny vrstev:

- mapové podklady WMS služeb, např. ČÚZK: katastrální mapy, pro zobrazení prostředí památky představuje výchozí podklad nejpodrobnější dostupná barevná mapa - vektorová Státní mapa 1:5 000, případně základní mapy 1:10 000 a 1:25 000 a ortofotomapa,
- mapový podklad získaný reprezentací dat pasportu památky zahradního umění : půdorys zahrady charakteru drátěného modelu ve zvoleném měřítku
- prostorová analýza památky zahradního umění: grafická data zákresu zjednodušené prostorové analýzy ve vrstvách: struktura památky a jejího prostředí , dominanty, prostorové vztahy, místa výhledů, rušivé jevy, popisky jevů prostorové analýzy
- identifikace hodnot památky zahradního umění: vlastní obsah tematické mapy identifikace hodnot památky zahradního umění představují grafická data zákresu identifikace hodnot památky (zobrazení výsledků posouzení vybraných kritérií hodnot památky zahradního umění)

K vrstvám prostorové analýzy a identifikace hodnot náleží příslušná databázová struktura, obsahující vlastní údaje identifikace prvků:

- kód a název prvku resp. jevu
- textové hodnocení prvku resp. jevu.

Skupina vrstev identifikace hodnot je členěna na polygonové vrstvy jednotlivých vybraných posuzovaných kritérií hodnot památky. Pro využití v mapě se doporučují kritéria:

- historická integrita kompoziční jednotky: vztahuje se k současnému stavu kompoziční jednotky a vyjadřuje souhrnné posouzení míry nedotčenosti její struktury a funkce negativními vlivy spojenými s vývojem (změn v čase jejího historického vývoje) a/nebo negativními vlivy spojenými s nedostatečnou údržbou,
- historická integrita prostředí památky zahradního umění: vztahuje se k současnému stavu prostředí památky a vyjadřuje posouzení míry nedotčenosti historicky vzniklé struktury a funkce prostředí památky negativními vlivy spojenými s vývojem (změn v čase jejího historického vývoje) a/nebo negativními vlivy spojenými s nedostatečnou údržbou,
- historická integrita kontaktního prostoru památky zahradního umění: vztahuje se k současnému stavu kontaktního prostoru památky (bezprostředního okolí, které má podstatný vliv na uplatnění a prezentaci hodnot samotné památky) a vyjadřuje posouzení míry nedotčenosti historicky vzniklé struktury a funkce kontaktního prostoru památky negativními vlivy spojenými s vývojem (změn v čase jejího historického vývoje) a/nebo negativními vlivy spojenými s nedostatečnou údržbou,
- historická integrita vegetačních strukturálních prvků na území kompoziční jednotky: vztahuje se k současnému stavu vegetačních strukturálních prvků na ploše kompoziční jednotky a vyjadřuje míru jejich nedotčenosti negativními vlivy spojenými s vývojem (změn v čase jejího historického vývoje) a/nebo negativními vlivy spojenými s jejich nedostatečnou údržbou.
- ojedinečnost strukturálního prvku: ojedinečnost typu nebo umělecké hodnoty strukturálního prvku v kontextu památek zahradního umění na území ČR. V mapě se graficky vyznačí pouze prvky, jež byly identifikovány jako ojedinečné,
- ojedinečnost kompoziční jednotky: ojedinečnost typu nebo umělecké hodnoty kompoziční jednotky památky v kontextu památek zahradního umění na území ČR. V mapě se graficky vyznačí pouze ty kompoziční jednotky, jež byly identifikovány jako ojedinečné.

II.4.5.2. Kompozice mapy

Obvykle je obsah mapy identifikace hodnot památky zahradního umění prezentován na jednom mapovém listu. Pokud nelze celé mapové území znázornit na jednom mapovém listu, řídí se dělení zrcadla mapy na jednotlivé mapové listy zásadami pro dělení souborů topografických map podle kladu listů. Kompozice mapy dodržuje hlavní kartografické zásady a obsahuje základní kompoziční prvky.

Název mapy je umístěn na horním okraji mapy a je uveden dostatečně velkými písmeny. Obsahuje věcné vymezení (téma mapy) a prostorové vymezení (název hodnocené památky zahradního umění) zaměření tematické mapy.

Příklad názvu tematické mapy:

IDENTIFIKACE HODNOT PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ ZÁMECKÁ ZAHRADA V ČESKÉM KRUMLOVĚ

Legenda mapy je odvozena z jednotlivých informačních vrstev, jež mapu tvoří. Vrstvy mapového podkladu, pasportu a prostorové analýzy jsou do mapy přebírány včetně jejich specifických mapových značek. Mapový podklad (orientační kresba charakteru drátěného modelu, vytvořená reprezentací vybraných plošných a liniových prvků pasportu) dobře umožňuje znázornění mapových značek jevů prostorové analýzy a použití výrazných barevných výplní znázorňujících výsledky identifikace hodnot.

Tabulka č. 18 Doporučená legenda vybraných kritérií hodnot památky zahradního umění

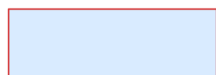
Historická integrita kompoziční jednotky

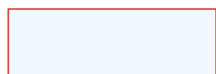
vysoká

snížená

nízká

nulová

Historická integrita vegetačních strukturálních prvků

vysoká

snížená

nízká

nulová

Ojedinělost kompozičních jednotek

ojedinělá kompoziční jednotka

Ojedinělost strukturálních prvků

ojedinělý strukturální prvek

Historická integrita kontaktního prostoru

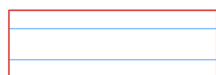
vysoká

snížená

nízká

nulová

Měřítko mapy je voleno s ohledem na specifika konkrétní památky zahradního umění:

- rozsah zvoleného mapového území, zachycujícího památku a její prostředí
- charakter kompozice (měřítko utváření architektonického prostoru, míra propracovanosti kompozice).

Měřítko mapy se volí shodně s měřítkem mapy prostorové analýzy památky, protože se do mapy identifikace hodnot přebírá část obsahu této mapy.

Pro mapy identifikace hodnot rozsáhlých historických zahrad a parků se obvykle používá měřítko mapy 1 : 1000 nebo 1 : 2000, v případě potřeby je mapa rozdělena do jednotlivých mapových listů.

Pro mapy méně rozsáhlých památek se používá měřítko 1 : 500, 1 : 200, výjimečně 1 : 100.

Potřebnou návaznost na okolní prostředí umožňuje projekce nejpodrobnější dostupné barevné mapy – vektorové Státní mapy 1:5 000. Vzhledem k předpokládanému využití mapy i během terénních průzkumů je nezbytné v mapě uvést i grafické měřítko.

Mapa identifikace hodnot obsahuje **nadstavbové kompoziční prvky**:

- směrovka (grafické vyjádření orientace mapy ke světovým stranám)
- seznamy (seznamy zobrazených jevů prostorové analýzy včetně hodnocených kompozičních jednotek)
- vedlejší mapy (lokalizační mapky).

II.4.6. Kulturně historický význam památky zahradního umění

Závěrečnou fází průzkumu hodnot památky zahradního umění je vypracování formulace kulturně historického významu památky zahradního umění.

Formulace kulturně historického významu památky zahradního umění vychází ze zjištění jednotlivých kroků průzkumu hodnot a představuje integraci jejich výsledků.

V principu stanovení kulturně historického významu památky zahradního umění navazuje předkládaná metodika na metodu hodnocení kulturně historického významu elementů krajiny, používanou v Bavorsku.¹⁰⁷

Formulace má relativní hodnotu – je vztahována ke kontextu památek zahradního umění v České republice.

II.4.6.1. Model klasifikace památek zahradního umění z hlediska jejího kulturně historického významu

V metodice se využívá model klasifikace památek zahradního umění z hlediska jejího relativního kulturně historického významu. V modelu klasifikace kulturně historického významu památky zahradního umění jsou uplatněny výsledky posouzení vybraných kritérií znaků hodnot památky zahradního umění:

¹⁰⁷ BÜTTNER 2004, s. 33.

- historická integrita památky: zahrnuje výsledek souhrnného posouzení dílčích kritérií funkční, historické a vizuální integrity a *koherence* památky
- významnost památky jako díla zahradního umění
- hortikulturální významnost památky: význam rostlin a/nebo sbírek rostlin jako svědectví historické zahradní kultury, význam tradice specifických hortikulturálních řemeslných postupů
- významnost krajinotvorného působení památky.

V průzkumu hodnot konkrétní památky je soubor těchto kritérií posouzen a získané výsledky jsou integrovány v klasifikačním modelu (viz tab. č. 19). Výsledná hodnota klasifikace památek zahradního umění vyjadřuje jejich kulturně historický význam (viz tab. č. 20).

Tabulka č. 19: Souhrnné posouzení kritérií hodnot památky v modelu klasifikace památek zahradního umění

Typy hodnot památky zahradního umění	Souhrnná hodnotící kritéria	Posuzovací stupnice	Váha kritéria	Maximum hodnocení
Historický význam památky	<i>Historická integrita památky</i>	nízká = 0 průměrná = 1 vysoká = 2 velmi vysoká = 3	2 x	6
Význam památky jako díla zahradního umění	<i>Významnost památky jako díla zahradního umění</i>		2x	6
Hortikulturální význam památky	<i>Hortikulturální významnost památky</i>		1x	3
Význam krajinotvorného působení památky	<i>Významnost role památky v kontextu krajiny</i>		1x	3

Výsledky hodnocení jsou interpretovány podle klíče uvedeného v tabulce č. 19.

Klasifikační stupnice kulturně historického významu památky vychází z doporučení dokumentu *Pokyny pro posouzení zásahů do památek, statků světového kulturního dědictví*.¹⁰⁸

¹⁰⁸ ICOMOS 2011, s. 14–16.

Tabulka č. 20: Klasifikační klíč pro určení kulturně historického významu památky

Postup	Součet hodnocení (suma)	Souhrnné vyjádření stupně kulturně historického významu objektu (památky zahradního umění)
Součet dílčích hodnocení kritérií, jež představuje číselné vyjádření stupně relativního kulturně historického významu památky	Méně než 4	Objekt malého kulturně historického významu
	4–9	Památka místního významu, jejíž kulturně historický význam nepřesahuje rámec místa (lokality); kulturně historická hodnota památky je cenná pro současné, jakož i pro budoucí generace obyvatelů místa (lokality)
	10–13	Památka regionálního významu, jejíž kulturně historický význam přesahuje rámec místa (lokality); kulturně historická hodnota památky je cenná pro současné, jakož i pro budoucí generace obyvatelů regionu
	14–18	Památka národního významu, jejíž kulturně historický význam přesahuje hranice regionu; kulturně historická hodnota památky je stejně cenná pro současné, jakož i pro budoucí generace národa jako celku

V případě, že jsou v průzkumu hodnot konkrétní památky identifikovány kulturně historické významy, jež nejsou posuzovány některým ze čtyř výše uvedených kritérií, budou uvedeny v písemné formulaci kulturně historického významu památky zahradního umění. Do uvedeného klasifikačního modelu není zapojeno kritérium ojedinelosti a dále kritéria pro posouzení vybraných nepřímých historických hodnot (historický kontext památky s dějinným vývojem společnosti a kontext památky s duchovními, resp. náboženskými významy).

Historické hodnoty památky, založené v jejím kontextu s dějinným vývojem společnosti (nebo v kontextu s duchovními významy) jsou v konceptu specifikace kulturně historického významu památky zahradního umění uplatněny samostatně, mimo model integrující výsledky posouzení výše uvedeného souboru čtyř kritérií. Tyto rozpoznané nepřímé hodnoty památky budou uvedeny v písemné formulaci specifikace kulturně historického významu památky jako doplňující sdělení.¹⁰⁹ V případě, že průzkum hodnot

¹⁰⁹ Historická hodnota konkrétní památky zahradního umění, jež je asociována s významem určité historické události, je této zahradě vlastní bez významné vazby na její integritu, významnost jako díla zahradního umění nebo významnost její role v kontextu kulturní krajiny. Hodnota historické události národního významu může tvořit kontext zahrady, již byl v posouzení kritérií vázaných na tradiční koncept autenticity přiznán jen malý kulturně historický význam.

identifikuje v konkrétní památce nebo její entitě (v strukturálním prvku, v kompoziční jednotce) rys typologické ojedinělosti, bude tato skutečnost uvedena v písemné formulaci kulturně historického významu památky zahradního umění a zároveň bude prezentována v mapovém výstupu průzkumu hodnot památky.¹¹⁰

Písemná formulace kulturně historického významu je sestavena ze slovních hodnocení jednotlivých hodnotících kritérií (dle tabulky č. 19) a souhrnného slovního vyjádření stupně kulturně historického významu památky zahradního umění (dle tabulky č. 20), viz níže uvedený příklad:

"Zámecký park v Z. je památkou regionálního kulturně historického významu. Park má vysoký historický význam, vyznačuje se vysokou mírou integrity a představuje dílo zahradního umění vysokého významu. Soubor pěstovaných rostlin v parku má malý hortikulturální význam. Význam krajinnotvorného působení památky je nízký. V parku se nachází typologicky ojedinělý objekt klasicistního pavilonu. Zámeckému parku v Z. je dále přiznána historická hodnota v kontextu s životem významného skladatele S."

¹¹⁰ Mimo rámec výše uvedeného konceptu specifikace kulturně historického významu zůstává proces hodnocení památek z hlediska přítomnosti jedinečných univerzálních hodnot – památek, jejichž kulturně historický význam přesahuje národní hranice.

III. Zdůvodnění novosti postupu

V oblasti české památkové péče o historické zahrady a parky (památky zahradního umění) je dlouhodobě postrádán metodický postup identifikace hodnot těchto památek, jež představuje nezbytný předpoklad pro stanovení postupů památkové péče a stanovení limitů pro využívání tohoto specifického okruhu nemovitých kulturních památek.

Předkládaná metodika definuje nově metodický postup identifikace hodnot památek zahradního umění jako specializovaného památkového průzkumu (průzkum hodnot památky zahradního umění) a formuluje zásady pro racionální a odborně fundované vypracování specifikace kulturně historického významu hodnocené památky.

Vstupní data pro hodnocení památky jsou přebírána z Pasportu památky zahradního umění (výstup zpracované pasportizace památky zahradního umění), Prostorové analýzy památky zahradního umění a dalších analytických dokumentů (především z dendrologického průzkumu, stavebně historického průzkumu).

Základem novosti předkládané metodiky je stanovení struktury systematického, racionálního a jednotného postupu *průzkumu hodnot památky zahradního umění*. Postup je rozdělen na věcně vymezené kroky, jež na sebe logicky navazují. Fáze identifikační (identifikace významů památky, určení znaků hodnot a jejich hodnotících kritérií) je v souladu s teoretickými principy hodnotících procesů oddělena od fáze hodnotící.

Průzkum hodnot památky se odvíjí od posuzování znaků hodnot památky na úrovni strukturálních prvků a přes úroveň kompozičních jednotek až k úrovni celku památky. Získané poznatky o hodnotovém stavu památky se postupně integrují až do formulace souhrnného hodnocení památky zahradního umění.

Metodický postup průzkumu hodnot památek zahradního umění nově aplikuje v oblasti památkové péče o historické zahrady a parky postupy posuzování hodnot, doporučené relevantními mezinárodními dokumenty památkové péče. Výstupy procesu hodnocení jsou využity pro specifikaci kulturně historického významu hodnocené památky.

Novostí postupu je možnost grafického znázornění výsledků posouzení kritérií znaků hodnot památky v tematických mapách, jež jsou vytvářeny jako výstupy z databáze průzkumu hodnot v rámci samostatného mapového projektu. Pro grafickou prezentaci jsou dobře využitelná data z posouzení znaků hodnot na úrovni kompozičních jednotek, prostředí památky a jevů definovaných prostorovou analýzou památky.

IV. Srovnání se zahraničím

Hodnoty kulturních památek a možnosti jejich identifikace jsou témata v mezinárodním diskurzu velmi živá, což ilustruje řada koncepčních dokumentů, vzniklých v posledních desetiletích na půdě UNESCO a ICOMOS (viz kap. II. 1.3. a II. 1.4.). Ve formulaci metodického postupu identifikace hodnot se uplatnily soudobé koncepty péče o světové kulturní dědictví, jež jsou formulovány v mezinárodních dokumentech památkové péče. Zvolený přístup má oporu přímo v těchto dokumentech, jež definice výjimečných univerzálních hodnot hodnocených statků vymezují vůči statkům (památkám) s národním, regionálním nebo místním významem – tedy vůči úrovni hodnotových stavů, s kterými se setkáváme nejčastěji při posuzování hodnot památek zahradního území v České republice. Je tomu tak v Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, jež ve člancích 1 a 2 vymezuje kulturní a přírodní dědictví, jež má výjimečnou světovou hodnotu¹¹¹ nebo v *Pokynech pro posouzení zásahů do památek, statků světového kulturního dědictví*.¹¹² V příloze 3A tohoto dokumentu, jež prezentuje doporučený příklad postupu stanovení hodnot kulturních památek, se uvádí v klasifikaci kulturních krajín kromě úrovně *mezinárodní hodnoty* také *národní hodnota*, *regionální hodnota*, *místní hodnota* a *krajiny malého nebo nevýznamného historického významu*.¹¹³

Nový metodický postup identifikace hodnot památek zahradního umění navazuje na zahraniční metody posuzování hodnot zahrad a kulturních krajín.

Metodika definuje různé vlastnosti (znaky), na základě jejichž přítomnosti jsou hodnocené památce přisuzovány kulturně historické hodnoty. Metodika využívá v definici znaků hodnot metodické zkušenosti Švýcarského národního komitétu ICOMOS z tvorby *Seznamu zahrad a parků Švýcarska*.¹¹⁴

Metodika navrhuje postup určení relativní hodnoty materiální substance památky a posouzení jejího významu¹¹⁵ a využívá při tom poznatky z uplatnění metodického standardu „*Parkpflegewerk*“ v prostředí německé památkové péče.

Metodika spojuje tradiční koncept autenticity, příznačný svým důrazem na poznání hodnot a ochranu hmotné substance, se soudobým konceptem hodnot, akcentujícím hodnoty kontextu památky.¹¹⁶

Metodika definuje kritéria pro určení kulturně historického významu památky zahradního umění a navazuje při tom na koncepční dokument *Scottish Historic Environment Policy*,¹¹⁷ na metodiku organizace *Historic Building and Monuments Commission for England (English Heritage)*¹¹⁸ a na metodiky tvorby plánů ochrany a péče - *Conservation Management Plan (CMP)*.¹¹⁹

¹¹¹POLÁKOVÁ 2007, s. 82.

¹¹²ICOMOS 2011, příloha 3A, s. 14–16.

¹¹³Tamtéž, příloha 3A, s. 14–16.

¹¹⁴ICOMOS 2015, s. 5.

¹¹⁵MEYER 2000, s. 55–70.

¹¹⁶Viz Charta z Burry (POLÁKOVÁ 2007, s. 106n.) a dokument z Nary (Tamtéž, s. 182n.)

¹¹⁷HISTORIC SCOTLAND 2011, příl. 5, s. 81–82.

¹¹⁸ENGLISH HERITAGE 2008, s. 30n.

¹¹⁹Viz např. Callan Park Conservation Management Plan.

Pro identifikaci významů (typů hodnot) památek je v metodice identifikace hodnot památek zahradního umění využita typologie hodnot památek, vypracovaná Randallem Masonem v jeho konceptu metody posouzení významů a hodnot památek. Masonem definovaná kategorie sociokulturních hodnot v podstatě odpovídá v českém prostředí používanému konceptu kulturně historických hodnot.¹²⁰

Metodický postup identifikace hodnot památek zahradního umění definuje jako jeden z výstupů průzkumu hodnot památky kategorii kulturně historického významu památky. Pro určení tohoto významu památky jsou v metodice využity metoda posuzování hodnot krajinných elementů, používaná ve Spolkové republice Německo¹²¹ a metodický návod pro hodnocení kulturní krajiny, obsažený v *Pokynech pro posouzení zásahů do památek, statků světového kulturního dědictví*.¹²²

¹²⁰ Mason rozlišuje (dílčí) hodnotu historickou, kulturní, sociální, duchovní a estetickou, viz MASON 2002, s. 10.

¹²¹ BÜTTNER 2004, s. 30.

¹²² ICOMOS 2011, příloha 3A, s. 14–16.

V. Popis uplatnění certifikované metodiky

Základní rámec pro uplatnění metodiky vyplývá z aplikace památkové ochrany na základě ustanovení zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Metodika se bude využívat v rámci odborné působnosti a výkonu památkové péče.

Metodika uplatňuje soudobé odborné přístupy při vymezení předmětu památkové ochrany prostřednictvím posouzení kulturně historických hodnot objektů a vytváří výstupy, jež naleznou systémové uplatnění v péči o památky zahradního umění a podnítí zvýšení kvality teoretické i praktické péče.

Metodika je jedním z důležitých informačních zdrojů využívaných při zpracování Management plánu ochrany památkových hodnot památek zahradního umění.¹²³

Předkládaný metodický postup představuje specializovaný památkový průzkum, jehož předmětem je posouzení hodnot a kulturního významu památek zahradního umění. Metodický postup je strukturován tak, aby výsledkem jeho aplikace v průzkumu konkrétní památky zahradního umění byla racionální a odborně fundovaná specifikace kulturně historického významu hodnocené památky.

V přípravné fázi průzkumu jsou shromážděny výsledky předcházejících externích průzkumů památky zahradního umění.¹²⁴ V dalším kroku průzkumu jsou poznatky z externích průzkumů interpretovány a jsou využity pro určení významů (typů hodnot) konkrétní památky, identifikaci znaků hodnot této památky a určení jejich hodnotících kritérií.

V procesu hodnocení jsou posuzována kritéria znaků hodnot památky na podstatných úrovních její materiální struktury – na úrovni strukturálních prvků, kompozičních jednotek, jejího prostředí a celku památky zahradního umění.

Předmětem posouzení je autenticita znaků (nositelů) hodnot památky, integrita památky a její aktuální hodnotový stav. Výstupy procesu hodnocení jsou využity pro specifikaci kulturně historického významu hodnocené památky.

Výstupy průzkumu jsou důležitým zdrojem poznání historických zahrad a parků. Uplatnění předkládaného metodického postupu v památkové praxi přinese vyšší efektivitu činností oboru památkové péče, zaměřených na poznávání kulturně historických hodnot památek zahradního umění.

Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění představuje praktickou aplikaci zásad vytyčených Mezinárodní chartou o historických zahradách (Florence 1982). Metodický postup posouzení hodnot a kulturně historického významu památky byl modelově ověřován průzkumem Podzámecké

¹²³ KŘESADLOVÁ; OLŠAN; EHRlich 2015, s. 15.

¹²⁴ V rámci uplatnění metodického postupu identifikace hodnot památek zahradního umění jsou využívány především výstupy pasportizace památky zahradního umění, stavebně historických průzkumů, dendrologických průzkumů a prostorové analýzy památky zahradního umění.

zahrady v Kroměříži a zámecké zahrady v Českém Krumlově. Ze získaných zkušeností je zřejmé, že předkládaný metodický postup je dobře využitelný pro identifikaci hodnot a specifikaci kulturně historického významu historických zahrad a parků a může se stát efektivním nástrojem památkové péče.

Metoda průzkumu hodnot je využitelná pro identifikaci hodnot památek zahradního umění v České republice, především hodnot historických zahrad, parků.

Umožňuje také posouzení hodnot dalších druhů památek zahradního umění, nacházejících se uvnitř stavebních souborů kulturních památek (památkových objektů), jako jsou např. zahradní úpravy nádvoří, stromořadí a aleje apod. (viz tabulka č. 3 v kapitole II.2.1. metodiky)

Metodický postup identifikace hodnot je možné uplatnit i v případech průzkumu zahrad a parků s památkovým potenciálem, jež dosud nepodléhají ochraně podle památkového zákona.

Metodika je určena především pracovníkům územních památkových správ Národního památkového ústavu, jež spravují zpřístupněné kulturní památky v přímé správě NPÚ a dále odborným pracovníkům NPÚ a pracovníkům výkonných orgánů státní památkové péče.

Dalším okruhem uživatelů výstupů předkládané metodiky budou orgány samosprávy a vlastníci nemovitostí - památek zahradního umění.

Vyhotovené výstupy průzkumů hodnot památek nabídnou relevantní informace pro studenty příslušných oborů, pro zájemce z řad odborné i laické veřejnosti, místní kulturně společenské instituce a zájmová sdružení, která se aktivně zapojují do péče o památky zahradního umění.

Výstupy provedených průzkumů mají praktický význam pro zvýšení objektivitu rozhodování správců konkrétních kulturních památek. Dokumentace průzkumu poskytuje informace o aktuálním hodnotovém stavu konkrétní památky a nabízí racionální podklady pro formulování priorit činností správce, založených na rozpoznání hodnotách památky. Získaný souhrn důležitých znalostí o hodnotách památky zahradního umění nalezne využití v plánování péče a případné obnovy památky, její prezentaci i pro vzdělávání a zvýšení zájmu společnosti spolupodílet se na ochraně této specifické oblasti kulturního dědictví. Racionální formulace hodnot historických zahrad a parků posiluje a obhájí strategii prezentace jejich kulturně historických hodnot jako "hlavního produktu" marketingu těchto památek. Prezentace kulturně historických hodnot památek zahradního umění je strategicky důležitým nástrojem pro ochranu kulturní identity historických zahrad a parků.

Výstupy průzkumů hodnot památek najdou přímé využití při přípravě a zdůvodnění odborných vyjádření, závazných stanovisek a rozhodnutí ve správním řízení a jako zdroj informací pro zpracování návrhu ochranných opatření.

Během průzkumu hodnot památky jsou získávány poznatky o míře autenticity a integrity, v případě potřeby až na úrovni jejich strukturálních prvků. Systematické a zevrubné poznání aktuálního hodnotového stavu památky může nabídnout racionální argumenty pro posuzování plánovaných zásahů do památky včetně záměrů obnovy.

Výstupy průzkumů hodnot památek zahradního umění vytváří informační databázi využitelnou pro navazující specializované památkové průzkumy, především management plánu ochrany památkových hodnot památky zahradního umění.

VI. Seznam použité související literatury

BARNES, Michael Clay. *Historic garden survival : strategically growing human, funding, physical site, and organizational resources*. Project report (M.P.S.(Agr. & Life Sci.)), Cornell University 2008. [cit. 20. září 2015]. Dostupný na http://www.cornellplantations.org/sites/default/files/Michael_Barnes_Thesis.pdf.

BÁRTLOVÁ, Milena. Kolik paměti je v umělecké památce? in: *Uměleckohistorická společnost v českých zemích*. Roč. 23, č. 2 (2011), s. 12–14. ISSN 0862-612X, s. 13.

BELLIN-HARDER, Florian. *In der Schwebe. Vegetationsdynamik und Pflegeprognostik. Ein vegetationskundlicher Beitrag zur Gartendenkmalpflege am Beispiel der Löwenburg im Bergpark Wilhelmshöhe, Kassel*. Kassel University Press GmbH, 2011, ISBN: 978-3-86219-116-1.

BLAŽÍČEK, Oldřich Jakub; KROPÁČEK, Jiří. *Slovník pojmů z dějin umění*, Odeon, Praha 1991.

BRANDT, Arno; ROHDE, Michael; von BOTHMER, Alken. *Marketing für Gärten und Schlösser – Touristische Nutzungskonzepte*, Hinstorff Verlag GmbH 2004.

BÜTTNER, Thomas. Schema des Kulturlandschaftsbewertungsverfahrens. in: *Die historische Kulturlandschaft in der Region Oberfranken-West*. Augsburg; München 2004. ISBN 3-936385-64-5.

Callan Park Conservation Management Plan .[cit. 20. září 2015]. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na <http://www.leichhardt.nsw.gov.au/Community-Issues/Callan-Park/Callan-Park-Master-Plan#Callan-Park-Conservation-Management-Plan>.

CURRIE, Chris. *Garden archaeology. A Handbook. Practical Handbook in Archaeology No 17*. York: Council of British archaeology, 2005. ISBN 1-902771-48-6.

DGGL (Deutsche Gesellschaft für Gartenkunst und Landschaftsarchitektur), Arbeitskreis Historische Gärten und Forschungsgesellschaft Landschaftsentwicklung – Landschaftsbau (FLL). *Historische Gärten in Deutschland. Aufgaben, Thesen und Instrumente zum Schutz, zur Erhaltung und zur Pflege des Gartenkulturerbes*. Neustadt, 2000, ISBN 3-00-006846-5.

DGGL (Deutsche Gesellschaft für Gartenkunst und Landschaftsarchitektur), Arbeitskreis Historische Gärten und Forschungsgesellschaft Landschaftsentwicklung-Landschaftsbau (FLL). *Pflege historischer Gärten – Teil 1: Pflanzen und Vegetationsflächen*. Bonn, Berlin, Ausgabe 2006, ISBN 3-934484-95-6.

DOBLHAMMER, Rupert; DREXEL, Anita. *Gehölze und Wege in formalen historischen Gartenanlagen Österreichs*. Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien 2005, ISBN 3-631-51287-2.

ENGLISH HERITAGE. *Conservation Principles, Policies and Guidance for Sustainable Management of the Historic Environment*. 2008. <http://centro.org.uk/media/424801/Appendix-18.PDF>

FALSER, Michael S. Von der Charta von Venedig 1964 zum Nara Document on Authenticity 1994 in: RÖSSNER, Michael; UHL, Heidemarie. *Renaissance der Authentizität?: Über die neue Sehnsucht nach dem Ursprünglichen*. Transcript Verlag, 2014, ISBN-10: 3837618617.

FEILDEN, Bernard M., JOKILEHTO, Jukka. *Průručka manažmentu lokalít svetového kultúrneho dedičstva*. 1. vyd. Svätý Jur : AINova, 2010. 162 s. ISBN 978-80-968598-3-2.

FORNER, Jörg-Ulrich. *Erfassung historischer Freiräume : Dokumentationssystematik bei der Bestandserhebung und Bauaufnahme von gebauten Elementen in historischen Gärten, Parks und Kulturlandschaften*. Dizertační práce, Technische Universität Berlin, 2002.

GIRSA, Václav. *Památková koncepce rehabilitace zámecké zahrady v Českém Krumlově*. GIRSA AT, 2004. Bez ISBN.

GOJDA, Martin. *Archeologický průzkum krajiny pomocí leteckého laserového skenování. Dosavadní průběh a výsledky prvního českého projektu*. Archeologické rozhledy 63, 2011. s. 680–698. ISSN 0323-1267.

GOJDA, Martin et al. *Archeologický průzkum památek zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-7480-030-6.

HAJÓS, Géza. Kunst – Geschichte – Denkmal – Garten, in: HAJÓS, Géza; WOLSCHKE-BULMAHN, Joachim. *Gartendenkmalpflege zwischen Konservieren und Rekonstruieren*. CGL-Studies, München, 2011. ISBN 978-3-89975-217-5.

HALLMANN, Heinz; FORNER, Jörg-Ulrich. *Historische Bauforschung und Materialverwendung im Garten- und Landschaftsbau Wegebau und Wasseranlagen*. Books on Demand GmbH; 2005.

HARNEY, Marion. *Gardens and Landscapes in Historic Building Conservation*. John Wiley & Sons, 2014. ISBN 1118508130, 9781118508138.

HENNEBO, Dieter. *Gartendenkmalpflege. Grundlagen der Erhaltung historischer Gärten und Grünanlagen*. Ulmer Verlag 1985.

HISTORIC SCOTLAND. *Scottish Historic Environment Policy 2011*, s. 81–82. [cit. 20. září 2015]. Dostupný na <http://www.historic-scotland.gov.uk/shep-dec2011.pdf>.

HLOBIL, Ivo. *Na základech konzervativní teorie české památkové péče*. Praha: Národní památkový ústav, 2008. s. 164-167. ISBN 978-80-87104-32-3.

HORÁK, Petr, NEJEDLÝ, Vratislav. *Základní pojmy v péči o kulturní dědictví*. Univerzita Pardubice 2013. ISBN 978-80-7395-716-2

ICOMOS, Operational Guidelines 2005, Annex 3, s. 83. [cit. 20. září 2015]. Dostupný na <http://whc.unesco.org/archive/opguide05-annex3-en.pdf>.

ICOMOS. *Guidance on Heritage Impact Assessments for Cultural World Heritage Properties*. ICOMOS 2011.

ICOMOS. *Liste historischer Gärten und Anlagen der Schweiz*. ICOMOS Landesgruppe Scheiz, Arbeitsgruppe Gartendenkmalpflege. 2015. http://www.icomos.ch/downloads/Manual_d.pdf.

JESENSKÝ, Vít. *Památková hodnota*. 2012, s. 1., https://www.academia.edu/8498725/Památková_hodnota

JESENSKÝ, Vít. *Výzkum v památkové péči*. in: Wiki NPÚ, Národní památkový ústav, Praha, on-line, verze 30.11.2014, [cit. 20. září 2015]. Dostupný na http://wiki.npu.cz/index.php?title=Výzkum_v_památkové_péči

JOKILEHTO, Jukka; FEILDEN, Bernard. *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*. UNESCO-ICOMOS – ICCROM. 1993, (rev. 1998).

JOKILEHTO, Jukka. 2006. *World Heritage: Defining the outstanding universal value*. City & Time 2 (2): 1. 2006. [online] [cit. 20. září 2015]. Dostupný na <http://www.ct.ceci-br.org>, s. 2–3.

JOKILEHTO, Jukka. *International charters on urban conservation: some thoughts on the principles expressed in current international doctrine*. City & Time 3 (3): 2. 2007. [online] [cit. 20. září 2015]. Dostupný na <http://www.ct.ceci-br.org>.

KESNER, Ladislav. *Marketink a management muzeí a památek*. Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-1104-4, s. 167.

KIESOW, Gottfried. *Einführung in die Denkmalpflege*, W issenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1980. ISBN 3-534-08662-7.

KOWARIK, Ingo et al. *Entwicklung und Erprobung von Kommunikations- und Umsetzungsstrategien zur Implementierung von Naturschutzziele in die Pflege historischer Parkanlagen. Abschlussbericht*. Berlin 2012. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na: <https://www.dbu.de/OPAC/ab/DBU-Abschlussbericht-AZ-26220.pdf>.

KRAUSE, Karl-Jürgen. *Lexikon Denkmalschutz und Denkmalpflege*. Klartext Verlag, Essen 2011, ISBN 3837503070, s. 258n.

KREJČÍ, Marek. *Moderní dějiny a památková péče ve středo-východní Evropě*. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. 2013.

KREJČÍŘÍK, Přemysl: *Stavebně-historický průzkum – historický vývoj památky zahradního umění a jeho interpretace*. In KREJČÍŘÍK, Přemysl. *Krajinářská architektura a proměny historických prostorů*. 1. vyd. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2004, s. 11-17. ISBN 80-7157-823-1.

KŘESADLOVÁ, Lenka; OLŠAN, Jiří; EHRLICH, Marek. *Management plán ochrany památkových hodnot památek zahradního umění*. Národní památkový ústav, 2015.

KŘESADLOVÁ, Lenka; PAVLÁTOVÁ, Marie; OLŠAN, Jiří; EHRLICH, Marek. *Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění*. Národní památkový ústav, 2015.

KREJČIŘÍK, Přemysl; MACEK, Petr. *Stavebně historický průzkum – Historický vývoj památky zahradního umění a jeho interpretace*. Zahrada – park – krajina, SZKT, 2003, ročník XII., č. 4., s. 6-9. ISSN 1211-1678.

KUČA, Karel; KUČOVÁ, Věra. *Metodika identifikace a klasifikace území s urbanistickými hodnotami*. Národní památkový ústav 2015.

KUČA, Karel; KUČOVÁ, Věra. *Metodika klasifikace staveb podle památkové hodnoty*. Národní památkový ústav, Praha 2015.

KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. Národní památkový ústav. Praha 2009.

KUČOVÁ, Věra; DOSTÁLEK, Jiří; EHRLICH, Marek; KUČA, Karel; PACÁKOVÁ, Božena. *Metodika tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny*. Praha: Národní památkový ústav, generální ředitelství, 2014. Odborné a metodické publikace, svazek 53. ISBN 978-80-7480-022-1.

KUNA, Martin. ed. *Nedestruktivní archeologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1216-8.

KUPKA, Jiří. *Zeleň v historii města*. ČVUT Praha 2006.

KUPKA, Jiří. *Krajiny kulturní a historické. Vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. ČVUT Praha 2010. ISBN 978-80-01-04653-1

LÁSKA, Vojtěch. *Hodnota, autenticita a integrita stavebního díla minulosti – teorie a praxe*. In: Památky středních Čech. Časopis Památkového ústavu středních Čech v Praze. 14, č. 2, Praha 2000.

MALEK, Amina-Aicha ed. *Sourcebook for garden archaeology. Methods, Techniques, Interpretations and Field Examples. Parcs et Jardins*, vol. 1, Peter Lang Bern – Bruxelles – Frankfurtam Main – New York – Oxford – Wien. 2013. ISBN 978-0343-0539-6.

MASON, Randall. *Assesing Values in Conservation Planning: Methodological Issues and Choices*, in Avrami, E.; Mason, R.; De la Torre, M.: *Assesing the Values of Cultural Heritage*, Los Angeles 2002. [cit. 20. září 2015]. Dostupný na http://www.getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/assessing.pdf.

MEYER, Margita M. *Parkpflegewerke für Gartendenkmale – Leitlinien*. In *Historische Parks und Gärten – Denkmalgerechte Parkpflege*. Neustadt : Deutsche Gesellschaft für Gartenkunst und Landschaftsarchitektur, 2000, s. 55–70. ISBN 3-00-006846-5.

MEYER, Margita et al. *Historische Alleen in Schleswig-Holstein – geschützte Biotope und grüne Kulturdenkmale*. Kronshagen 2009. ISBN: 978-3-937937-40-3.

NOVÁK, Zdeněk. *Dřeviny na veřejných městských prostranstvích. Použití dřevin v ulicích a na náměstích památkově chráněných měst*. Praha: Jalna, 2001. 56 s. (Zprávy památkové péče. Roč. 61. Příloha. Odborné a metodické publikace. Sv.22.) ISBN 80-86234-21-5 ISSN 1210-5538.

OLŠAN, Jiří; ŠNEJD, Daniel; EHRLICH, Marek; KŘESADLOVÁ, Lenka; PAVLÁTOVÁ, Marie. *Metodika pasportizace památek zahradního umění*. Národní památkový ústav 2015.

ONDŘEJOVÁ, Vítězslava. Metodika evidence a pasportizace zeleně IN: *Tvorba a údržba zeleně: Den nové techniky v Průhonících*, Výzkumný a šlechtitelský ústav okrasného zahradnictví, Čs. redakce MON Praha 1986.

PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena; PETRŮ, Jaroslav; RIEDL, Dušan; SVOBODA, Antonín Marián. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Nakladatelství Libri, Praha, 1999, s. 438–446. ISBN 80-85983-55-9.

PEJCHAL, Miloš. Rostliny a autenticita památek zahradního umění. *Acta horticulturae et regioculturae*. 2010, Vol. 13, emergency number, s. 56–60. ISSN 1335-2563.

PEJCHAL, Miloš; ŠIMEK, Pavel. Sadovnická hodnota: oborový standard v zahradní a krajinářské architektuře. In: *Provozní bezpečnost stromů: 24–25. 3. 2011*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2011.

PEJCHAL, Miloš; ŠIMEK, Pavel. *Metodika hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče*. Mendelova univerzita v Brně. Zahradnická fakulta v Lednici na Moravě. 2012, koncept metodiky pro připomínkování odbornou veřejností.

PEREIRA RODERS, Ana. *Monitoring cultural significance and impact assessments*. 'IAIA13 Conference Proceedings' Impact Assessment the Next Generation 33rd Annual Meeting of the International Association for Impact Assessment, Calgary 2013. [cit. 20. září 2015]. Dostupný na <http://www.iaia.org/conferences/iaia13/proceedings/Final%20papers%20review%20process%2013/Monitoring%20cultural%20significance%20and%20impact%20assessments.pdf?AspxAutoDetectCookieSupport=1>.

PEREIRA RODERS, Ana. *Guidance on heritage impact assessments: Learning from its application on World Heritage site management*. Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development 01/2012; 2(2). DOI: 10.1108/20441261211273671. [cit. 20. září 2015]. Dostupný na http://www.researchgate.net/publication/263181689_Guidance_on_heritage_impact_assessments_Learning_from_its_application_on_World_Heritage_site_management.

PEŠTA, Jan a kol. *Stavebněhistorický a archeologický průzkum a hodnocení stavebních, technických a uměleckých objektů v památkách zahradního umění*. Certifikovaná metodika VÚKOZ, v.v.i. č. 5/2014.

PETZET, Michael. Grundsätze in der Denkmalpflege, in: *Politische Studien Sonderheft 2*, 1988.

PETZET, Michael. *MONUMENTA II. Conservation of Monuments and Sites – International Principles in Theory and Practices*. Hedrik Bässler Verlag. Berlin 2013. ISBN 978-3-930388-22-6.

POLÁKOVÁ, Jana, editorka. *Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, Praha 2007. ISBN 978-80-87104-14-9.

RADOVÁ, Milena. *Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska*, in: Památky a příroda, XII, 1987, č. 1, s. 1–9, č. 2 s. 65–75.

RIEDL, Dušan. *Obnova historických zahrad v projektové dokumentaci a realizace*. IV. mezinárodní symposium o zachování a obnově zahrad "Historické zahrady v současnosti", 16–20. září 1977, Kroměříž – Praha, s. 2–3. [cit. 20. září 2015]. Dostupný na http://www.npu.cz/download/1347532824/04+Du%2B%C3%ADan+Riedl,+Obnova+historick%2B%C5%BBch+zahrad.._.pdf

RIEGL, Alois. *Moderní památková péče*. Národní památkový ústav, ústřední pracoviště Praha, 2003.

RÖTHIG, Achim. *Parkpflegewerk Müschpark / Aachen*, sv. 1. 2012. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na http://www.aachen.de/de/stadt_buerger/planen_bauen/denkmalpflege/mueschpark/Band_I_Textband_PPW_Mueschpark_Internet.pdf.

SEIDENSPINNER, Wolfgang. *"Authentizität. Kulturanthropologisch-erinnerungskundliche Annäherungen an ein zentrales Wissenschaftskonzept im Blick auf das Weltkulturerbe"*. Volkskunde in Rheinland-Pfalz, Informationen der Gessellschaft für Volkskunde in Rheinland-Pfalz e.V., 20. Jg., 2006.

SIGEL, Brigitt. "...vielleicht bin ich tot, bevor man Schatten in ihm findet": Authentizität und Alterswert in Gartendenkmal. *Unsere Kustdenkmäler*. 44 (1993).1. 1993

STEJSKALOVÁ, Jana; VLASÁK, Martin; EZEHEL, Miroslav. *Památky zahradního umění a historická krajinastředních Čech*. Mělník : Vyšší odborná škola zahradnická a střední zahradnická škola Mělník, 2012. ISBN 978-80-87610-03-9.

STIBRAL, Karel; DADEJÍK, Ondřej; STANĚK, Jan. *Zahrada. Přírozenost a umělost*. Dokořán, Praha 2012. ISBN 978-80-7363-431-5.

ŠANTRŮČKOVÁ, Markéta; VÁVROVÁ, Věra. *Databáze historických zahrad, parků a krajiny, její vznik a parametry*. Knihovnaplus, Praha 2008, číslo 1–2. [cit. 20. září 2015]. Dostupný na <http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus81/santruc.htm>.

ŠIMEK, Pavel. *Hodnocení dřevin a jejich porostů pro pěstební účely v zahradní tvorbě*. Lednice, 2001. Disertační práce. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Ústav biotechniky zeleně.

ŠIMEK, Pavel a kolektiv. *Projekt obnovy zámeckého parku v Lednici na Moravě*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici na Moravě. Lednice na Moravě 2003, bez ISBN.

TESSIN, Wulf. *Freiraumkulturmanagement zwischen Pädagogik und Marketing*. In: Stadt und Grün, 47. Jg., H. 12, 1998, s. 862–867.

TESSIN, Wulf; WIDMER, Petra; WOLSCHKE-BULMAHN, Joachim. *Nutzungsschäden in historischen Gärten. Beiträge zur räumlichen Planung*, Bd. 59, Schriftenreihe des Fachbereichs Landschaftsarchitektur und Umweltentwicklung der Universität Hannover, Hannover 2001.

TONDL, Ladislav. *Hodnocení a hodnoty. Metodologické rozměry hodnocení*. Praha 1999. ISBN 80-7007-31-1, s. 13.

UNESCO. *Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví*. Paříž 2013. [cit. 20. září 2015]. Dostupný na <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/regionalni-a-narodnostni-kultura/Koncepce-a-jine-ustavujici-dokumenty/umluva.pdf>.

VEČEŘOVÁ, Andrea. *Přírodní biotopy v krajinářské architektuře*. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici na Moravě. Diplomová práce, Lednice na Moravě 2013.

VINTER, Vlastimil. *Úvod do dějin památkové péče II. Teoretické otázky hodnot a hodnocení, zachování a kulturně výchovného uplatnění památek*. 2. vyd. 1982, Praha.

VOLKMANN, Torsten. *Anforderungen an eine Dokumentation in der Gartendenkmalpflege*. Berlin 2005. ISBN 3-86568-107-7.

VOREL, Ivan – KUPKA, Jiří. *Krajinný ráz. Identifikace a hodnocení*. Praha: ČVUT, 2011. ISBN 978-80-01-04766-8.

VOŠAHLÍK, Aleš. *Mezinárodní dokumenty ICOMOS o ochraně kulturního dědictví*. Český národní komitét ICOMOS, Praha 2001. Český překlad dokumentů ICOMOS, bez ISBN.

VII. Seznam publikací, které předcházely metodice a byly publikovány

Předkládané metodice nepředcházely publikované práce.

VIII. Přílohy

PŘÍLOHA ČÍSLO 1A

Posouzení kritérií znaků hodnot na úrovni strukturálních prvků památky zahradního umění
Popis postupu průzkumu hodnot
Modelový příklad Český Krumlov - zámecká zahrada, kompoziční jednotka A.2 Letní jízdárna

PŘÍLOHA ČÍSLO 1B

Posouzení kritérií znaků hodnot na úrovni strukturálních prvků památky zahradního umění
Databáze průzkumu hodnot
Modelový příklad Zámecká zahrada v Českém Krumlově, kompoziční jednotka A.2 Letní jízdárna

PŘÍLOHA ČÍSLO 1C

Posouzení kritérií znaků hodnot na úrovni strukturálních prvků památky zahradního umění
Situace hodnoceného zájmového území
Modelový příklad Zámecká zahrada v Českém Krumlově, kompoziční jednotka A.2 Letní jízdárna

PŘÍLOHA ČÍSLO 2

Posouzení kritérií hodnot na úrovni kompozičních jednotek památky zahradního umění
Databáze průzkumu hodnot
Modelový příklad Zámecká zahrada v Českém Krumlově

PŘÍLOHA ČÍSLO 3

Souhrnné hodnocení památky zahradního umění. Kulturně historický význam památky zahradního umění
Modelový příklad Zámecká zahrada v Českém Krumlově

PŘÍLOHA ČÍSLO 4

Mapa identifikace hodnot památky zahradního umění
Modelový příklad Zámecká zahrada v Českém Krumlově

PŘÍLOHA ČÍSLO 5

Oponentní posudek (J. Hendrych)

PŘÍLOHA ČÍSLO 6

Oponentní posudek (M. Šantrůčková)

PŘÍLOHA ČÍSLO 7

Záznam o zapracování připomínek oponentů